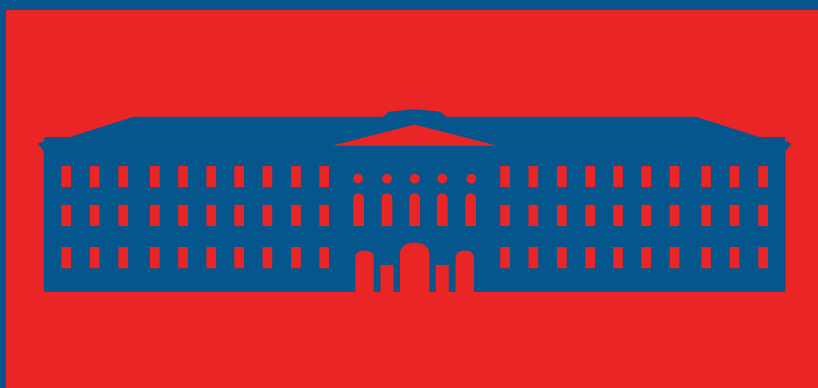

Potóczyki György

Közlekedéspolitikai

Dialóg Campus

Potóczyki György

KÖZLEKEDÉSPOLITIKA

A kiadvány a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001 „A közszolgáltatás komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technológiai fejlesztése” című projekt keretében jelent meg.

Szerző
Dr. Potóczki György

Szakmai lektor
Dr. Menich Péter

Olvasószerkesztő
Bedecs László

© Dialóg Campus Kiadó, 2017

© A szerző, 2017

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható, elektronikus rendszerek felhasználásával nem dolgozható fel, azokban nem tárolható, azokkal nem sokszorosítható és nem terjeszthető.

TARTALOM

1. BEVEZETÉS	5
2. A KÖZLEKEDÉSRŐL ÁLTALÁBAN	7
2.1. A közlekedés iránti szükségletek alapvető eredői.....	7
2.2. Az ágazat helye, szerepe nemzetgazdaságunkban. A közlekedés sajátosságai.....	8
2.3. Alapfelosztások, elemi szolgáltatások. A közlekedés infrastruktúrája	11
2.4. A közlekedés teljesítőképességi összetevői, környezeti hatásai	16
2.5. Alágazati jellemzők, közlekedési munkamegosztás	20
3. A HAZAI ÉS A KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSPOLITIKA ÁTTEKINTÉSE	22
3.1. A magyar közlekedéspolitika történeti előzményei és jogi háttere.....	22
3.2. Az EU közlekedéspolitikájának rövid bemutatása	29
4. A KÖZLEKEDÉSPOLITIKA SÚLYPONTI TERÜLETEI	31
4.1. A közlekedéspolitikáról általában. Miért és hogyan?	31
4.2. Az európai közlekedéspolitika fő törekvései	32
4.3. A nemzeti közlekedési stratégia tömör áttekintése	34
5. ÖSSZEFOGLALÁS	37
JOGSZABÁLYTÁR	38
MELLÉKLETEK	39
IRODALOMJEGYZÉK	46

1. BEVEZETÉS

A „közlekedéspolitika” mint továbbképzési tananyag egy speciális szakterületi ismeretanyag frissítését vagy pótlását tűzi ki célul, hiszen minden ismeretanyag korrekcióra szorul bizonyos időközönként. A közlekedés a – folyamatosan változó, fejlődő – gazdaságpolitika prominens részét képezi mind az Európai Unió egészében, mind hazánkban.

A közlekedés – elkerülhetetlenül és nyilvánvalóan, közvetlenül vagy közvetve – napi szinten érinti minden állampolgár és minden gazdasági társaság, intézet, intézmény, szervezet tevékenységét. Ennek nyilvánvaló oka az, hogy a termelés és a fogyasztás mind időben, mind térben jelentősen elkülönül egymástól, annak folyamatos összerendezése, szinkronizálása állandó társadalmi, gazdasági szükségletként definiálható. Mindig volt, van és lesz olyan termék (anyag, energia stb.), amelynek a termelése folyamatos, de a felhasználása szakaszos (vagy fordítva), ezért a kettő közötti tér- és időbeni eltérések kiegyenlítése nemcsak igény, hanem kötelezettség is. Ez a személyforgalmi vonatkozásokra (lakás, munkahely, vásárlás, egészségügy, oktatás, kultúra, sport stb.) hasonlóképpen értelmezhető. A helyváltoztatás – mint igény és szükséglet – történetileg az emberiség egyéni és társas létformáinak kezdetéig vezethető vissza, a társadalmi munkamegosztás fejlődésével pedig/viszont egyre fokozódó ellátási, elosztási kötelezettséggé válik.

A közlekedés tehát – akár annak személyforgalmi, akár árutovábbítási területét tekintjük – nem nélkülözhető, nem helyettesíthető, hiszen a közlekedés iránti szükséglet örök és állandó, a szakterület szolgáltatásainak mennyisége és minősége pedig nemcsak gazdasági, hanem politikai jelentőségű kérdés is.

A közlekedés – éppen a fent említett, kiemelt jelentősége miatt – nemzetgazdasági ágazat, és minden alágazata (közút, vasút, vízi, légi, csővezeték,¹ logisztikai központok) a nemzeti kritikus infrastruktúra (létfonosságú rendszerelem) része. A helyváltoztatás (legyen az személy- vagy teherforgalmi) nagy többségében alapvető ellátásokat érintő közügynek, közfeladatnak tekinthető, annak ellenére, hogy vannak egyéni közlekedési megoldások, kombinációk is (de ez utóbbiak is érintenek állami vagy önkormányzati közterületeket). Az idők folyamán, de leginkább az ipari forradalom kezdete óta a helyváltoztatásnak (személyek), illetve a küldemény- vagy árutovábbításnak (teherforgalom) sok megjelenési formája alakult ki, amelyet a gazdaság fejlődése, illetve a közigazgatási/jogi kezelhetőség igénye közösen alakított. Közismert tény: a gazdaság az alap, a jog a felépítmény. Ennek megfelelően képződtek újabb és újabb közlekedési fogalmak, szolgáltatási kategóriák: a közelmúltban az internet és a mobiltelefonja megjelenését követte terebélyesedő jogi szabályozás, most pedig talán a drónok és az elektromos meghajtású gépjárművek széleskörű elterjedése fog ilyen igényeket támasztani.

A közlekedés – a középkor óta – nem létezhetett elemi szabályozás, szervezett közigazgatás és szakmaorientált rendszerezés, fejlesztés nélkül. A 19. század második felében és a 20. század hajnalán megjelent – ma már fejlődéstörténetinek számító – mérőföldkövek (közúti-, vasúti-, légi jármű felfedezések), az új műszaki–technikai találmányok lökészerű terjedése, a tömeggyártás beindulása különösen megerősítették a közlekedésigazgatás szükségességét, a „harmonizált rendcsinálást”.

A közszolgálat közérdeket érvényesítő funkciójában tehát nyilvánvalóan helye van a közlekedésnek, ami társadalmi méretekben és földrajzi értelemben csak akkor „üzemelhet” rendezetten, ha közlekedéspolitikai iránymutatásai tudatosan felépítettek, széles körben ismertek, betartásuk pedig stratégiai, taktikai és operatív szinten folyamatos kötelezettséggé válik. A közlekedés tehát mind társadalmi, mind

¹ A csővezeték önálló közlekedési alágazatnak minősül, de a létfonosságú rendszerelemnél az energetikai ágazatba került besorolásra.

gazdasági értelemben „országosan beágyazott” közszolgáltatásnak minősül, esetleges üzemzavara, részleges kiesése, vagy teljes hiánya komoly, tovagyűrűző problémákat okozhat.² Közismert az is, hogy a közlekedési infrastruktúra a gazdasági fejlődésünk extenzív szakaszaiban fontos, intenzív szakaszaiban pedig meghatározó szerepet játszik. Alacsony fejlettség, rossz szerkezeti összetétel esetén bizonyítottan negatív tényezőként hat, ellenkező esetben viszont multiplikatorként (például telepítő tényezőként, beruházási feltételként, munkahelyteremtőként stb.) működik, dominál a versenyképesség alakulásában.³ A közlekedés egymástól kölcsönösen függő hálózatok rendszere, de az összes többi nemzetgazdasági ágazattal kétoldalú interdependenciális kapcsolatban áll, vagyis – akaratunktól függetlenül is – meghatározó része mindennapjainknak.

A közlekedés szorosan összefügg az EU több alapelvével (árak, szolgáltatások szabad áramlása, vámunió, közlekedési rendszerek stb.), hazánk földrajzi elhelyezkedésével, a bennünket körülvevő szomszédos országok politikai, gazdasági státuszával, számos két- és többoldalú nemzetközi egyezményrel (szerződéssel), de különösen a hálózati és az infrastrukturális kérdésekkel. A közlekedéspolitikát – ami az általános gazdaságpolitika alárendeltségében értelmezendő – azért is kell „komolyan venni”, mert a közlekedési szükségletek állandóan növekednek a globalizációs világjelenség, a technikai fejlődés, a regionális munkamegosztás, valamint az emberi szokásrendszerek korrekciói okán.⁴

A szakanyag egyes fejezetei – a teljesség igénye nélkül – megkísérlik bemutatni a közlekedéspolitikai legfontosabb sajátosságait, a folyamatok összefüggésrendszerét.

² Lásd például az élelmiszer- vagy az alapanyag-ellátást, a munkába járást vagy az időjárás okozta nehézségeket.

³ [1] 18.

⁴ Napjainkban már nem kelt meglepetést, ha valaki 100-150 km távolságból jár naponta dolgozni, ahogy az sem, hogy a vidéki piacokon folyamatosan lehet mediterrán országokból származó gyümölcsöket kapni.

2. A KÖZLEKEDÉSRŐL ÁLTALÁBAN

2.1. A közlekedés iránti szükségletek alapvető eredői

A közlekedési rendszerek rendkívül összetettek,⁵ valamennyi részük kapcsolatban áll a társadalom (a lakosság), a gazdaság szinte minden tagjával, a természeti környezettel, szerepük időben folyamatos és a mobilizáció előrehaladásával növekvő. A működési keretétől szolgáló közlekedési rendszerek – bár jól azonosítható részekből tevődnek össze – funkcionális, folyamati, műszaki és humán értelemben is egymásra utaltak, így az üzemeltetésükkel együtt járó kockázatok hatásai is tovagyűrűződnék. Tapasztalati úton megállapítható, hogy a közlekedési rendszerek igénybevételét a közlekedés önmaga általában kevésbé befolyásolja, annak ellenére, hogy a jobb minőségű, ütemesebb szolgáltatásai nyilvánvalóan vonzóbbak lennének az igénybevevők sokasága számára.

A közlekedés különböző szolgáltatásaira vonatkozó emberi vagy ipari, mezőgazdasági, kereskedelmi, kulturális, sport stb. igények nemcsak szerteágazóak, de ingadozóak is, ezért azok részletező feltárása – területi okokból – nem is tartozik a jelen kiadvány tárgykörébe.⁶ Ezért csak néhány szempont áttekintése szerepel az 1. számú táblázatban.

1. táblázat

A közlekedés iránti szükségletek alapvető eredői

A közlekedés iránti szükségletek alapvető eredői	
Ipar	Alapanyag-, félkész termék-, késztermék-beszerezés, -feldolgozás, -elhelyezés. A távolságok, a volumenek, az időszakok változóak, a viszonylatok kiszámíthatóbbak, jellemző a folyamatosság és a tömegszerűség. A munkába járás és a hivatásforgalom magasabb, időbeni ütemezettség jobban tervezhető. Nagyobb mennyiségi és szolgáltatásminőségi igények jelentkeznek.
Mezőgazdaság	Nehezebb az igénykalkuláció, hiszen a növénytermesztés és az állattenyésztés karakterisztikái speciálisak (területi szétszórtság, vetésforgók, felvásárlások, feldolgozóipar, exportpiaci bizonytalanságok, időjárásfüggés, magas szezonális volumeningadozások, nagyobb a speciális járművek foglalkoztatási részaránya), magasabb kitétség a rendkívüli események előfordulása idején. A munkába járás, a hivatásforgalom és szabadidős célú forgalomnövekmény alacsonyabb.
Kereskedelem	A kereskedelmi igények összetettek, állandóak, ellátási kötelezettségek tekintetében kritikusak is válhatnak. Egyre inkább jellemző a szereplők számának csökkenése, az ellátási láncok kialakulása. A kereskedelmi folyamatok összetettsége (gyártó, nagykereskedelmek, kiskereskedelmek, üzlethálózat, fogyasztó) még a hagyományos esetekben is generál feladatokat.
Honvédelem	A közlekedés és a honvédelem kapcsolatai történetileg is bemutatathatóak, különösen a nem kívánatos katonai mozgások, átcsoportosítások, polgári igénybevételek, gyakorlatok idején. A honvédelmi szempontok adott esetben felülírják a közlekedéspolitikát, aktuális igényekkel léphetnek fel a közlekedés minden ágazata, illetve üzemeltetője (fuvarozó, szállítványozó, közületi üzemeltető stb.) felé. Mértéke nehezen kalkulálható, leginkább a vasúti, illetve a közúti alágazatot és a körülvevő infrastruktúrát érinti. Rendkívüli jogrend ⁷ hatálybalépése esetén a közlekedés-ellátási, közreműködési kötelezettsége kibővíthet további szervezetekkel. Ilyen esetekben a közlekedésnek együtt kell működnie más rendészeti, önkormányzati szervezetekkel is.
Kiegészítő szempontok	Ide tartoznak a költségvetési szervek, a háttérintézmények, az érdekképviseletek, a civil szervezetek, a kamarák, a képviseletek stb. A folyamatos munkába járás, a közbeszerzési nagyságú önmagukban is méretes feladatot jelentenek a közlekedés részére. Egyre inkább számolni kell a globalizáció és a digitalizálás erősödő hatásaival. A biztonság és a környezetvédelem iránti igények kielégítése új technológiák (jármű- és árukövető rendszerek, küldeményazonosítás stb.) Bevezetését igényli.
Közvetlen emberi okok	Jelentős eltérések tapasztalhatóak településméretenként ⁸ (az oktatás, egészségügy, kultúra, művelődés, sport, hivatali ügyintézés, nagyrendezvények, hétvégi-ünnepi forgalmak, a naponkénti ingázás stb. Területén).
Egyéb determinációk	Terület, népsűrűség, gazdaságföldrajzi tényezők, infrastruktúra-fejlettség, gdp, exportvezérelt gazdaság, urbanizáció, régiós különbségek, turizmus stb.

Forrás: A szerző saját szerkesztése

⁵ Ennek igazolására bőven elég megtekinteni például egy kis szakterületet érintő, közhasználatban lévő vasúti vagy autóbusz-menetrendet.

⁶ A közlekedés iránti szükségletek felmérésének módszertana elérhető a szakirodalomban az érdeklődők számára.

⁷ [2] Lásd az Alaptörvény megfelelő rendelkezéseit: 48–54. cikk, 40–44.

⁸ Főváros, megyei jogú városok, járásszékhelyek, városok, nagyközségek, községek, kistelepülések, tanyavilág.

Az igazi megoldás természetesen az lehetne, ha a közlekedés iránti szükségletekhez tetelesen és optimalizált formában hozzá lehetne rendelni a térben és időben megfelelő kapacitásokat. Ettől sajnos még meglehetősen messze vagyunk, több okból.⁹ Nem hagyható figyelmen kívül például az a körülmény, hogy a közösségi személyforgalmi szolgáltatások nagy része úgynevezett egyetemes közszolgáltatási szerződéseken alapul, ellentétben a teherforgalommal, ahol a piaci mechanizmusok sokkal kiterjedtebben működnek. Az egyéni közlekedési szükségletek teljesítése sokkal inkább az infrastruktúra, a közlekedésigazgatás, illetve a forgalomtechnikai megoldások fejlesztését igényelné.

2.2. Az ágazat helye, szerepe nemzetgazdaságunkban. A közlekedés sajátosságai

A közlekedés társadalmunk, gazdaságunk szerves része, szükségessége ősidők óta alapevidencia.

A közlekedés

- működőképessé teszi az ipart, mezőgazdaságot, kereskedelmet,
- összekapcsolja a kontinenseket, a nemzeteket, a régiókat, a településeket,
- lehetőséget ad az emberek millióinak saját lehetőségeiket messze meghaladó tevékenységekre,
- javítja a munkaerő mobilitást és a gazdasági versenyképességet,
- ösztönzi a működő tőke megjelenését,
- hozzájárul a területi egyenlőtlenségek csökkentéséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez,
- lehetővé teszi a tér- és időbeli eltérések kezelését, a lakosság jobb életkörülményeinek megvalósítását.

Hazánk működése, fejlődése szempontjából a közlekedés alapvető fontosságú, ezen belül kulcskérdés az infrastruktúra mindenkori állapota és korszerűsítésének üteme. A közlekedés korszerűsítése meghatározóan hat a társadalmi–gazdasági folyamatokra, érdemi befolyást gyakorol az általános közérzetre. Magyarország Közép-Európában, annak is a Kárpát-medencei centrumában van, nemzetközi jelentőségű főközlekedési tengelyek metszéspontjaiban.

Az EU a világ összesített GDP-jének kb. 20–21%-át termeli (kissé csökkenő tendencia, jórészt az ázsiai növekedési ráták miatt), Magyarország az EU teljes GDP-jének kb. 1–1,2%-át realizálja.¹⁰ A hazai GDP nominális összege forintban jelentősen (kb. ötszörösére), vásárlóerő paritáson több mint kétszeresére növekedett 1995–2015 között (lásd 1. számú melléklet). A hazai bruttó hozzáadott érték nemzetgazdaságon belüli közlekedés/szállítás, raktározás-/teljesítményaránya kb. 5–7% között mozog (lásd 2. számú melléklet). A megtermelt GDP kb. háromnegyede a fogyasztásra, egyötöde a felhalmozásra (beruházás, megtakarítás, készletezés) kerül felhasználásra általában, a maradék lényegileg a külkereskedelmi különbözet (lásd 3. számú melléklet).

A közlekedésnek mint fogalomnak – rendkívül széleskörű értelmezhetősége és bővülő tudásbázisa okán – kialakultak természet-, illetve társadalomtudományi vetületei is. A tudományos viták jelen állása szerint az úgynevezett „közlekedéstudomány” (mint alkalmazott tudomány) a természet-tudományok (műszaki tudományterület) közé van besorolva, ami sokak egyetértésével találkozik, sokak azonban ellenvéleményt hangoztatnak (mindkét álláspont igazolására bőven van elméleti és gyakorlati lehetőség is). A szakértők jól tudják: a közlekedés egyetemes ügyével csak multi-, vagy interdiszciplináris módon lehet foglalkozni, hiszen az egyes részterületek közvetlen és közvetett kölcsönhatásai szinte megszámlálhatatlanok. A közlekedést vizsgáló kutatóknak vagy irányítóknak egyaránt figyelemmel kell lenniük annak természeti, műszaki, gazdasági és humán érintettségeire is. A közlekedés csak természeti környezetben, a természet törvényeinek alárendeltségében lehetséges,

⁹ Ennek igazolására – sajnos – sok szakmai példa említhető, ilyen például az üres futások csökkentésének igénye belföldi közúti távolsági teherforgalomban. A közlekedéssel szembeni igények és a kapacitások összerendezéséhez minden ágazatnak, a nemzetközi kapcsolatrendszernek, de még néhány – tevékenységünkön kívül álló tényezőnek (például időjárás stb.) – is hozzá kellene járulnia, ezért ennek tökéletes megoldása talán még sehol nem sikerült.

¹⁰ Itt Németország, Nagy-Britannia és Franciaország játszik vezető szerepet, de terület- és lélekszám-arányosan a hollandok is jól állnak.

legyen az egyéni vagy közösségi, azon belül bármilyen közlekedéshordozó (közúti, vasúti, vízi, légi, csővezetékes). A helyváltoztatás – a mai fejlettségi viszonyaink között – szinte kizárólag az ember által alkotott/kijelölt¹¹ úthálózaton, infrastruktúra, illetve járműállomány¹² segítségével, tehát műszaki eszközök folyamatos vagy szakaszos igénybevételével jöhet létre.¹³ A közlekedés tömeges jellege, gyakorisága, helyettesíthetlensége, gazdasági életben betöltött súlya mindenképpen indokolja a gazdaságtudomány egyes módszereinek használatát is. A humán szempontok a közlekedési szolgáltatások iránti emberi igénystruktúrára (annak tér-, idő- és mennyiségi jellemzőire) fókuszálnak mind szolgáltatói, mind igénybevevői oldalról (közlekedépszichológia, közlekedésbiztonság, ergonómia stb.).

A közlekedéstudományt tehát több önálló tudományszak (diszciplína) műveli, ahogy az is igénybe veszi más tudományágak/területek ismeretanyagát. Ilyen például a járműgépészet, a szerkezettan, az áramlástan, a közlekedéstan, a logisztika, a közlekedésföldrajz, a közlekedéstechnika, a közlekedési üzemtan, az útépítés- és forgalomtechnika, a közlekedésgazdaságtan, a közlekedésstatistika, a közlekedési jog, a díjszabáselmélet, az energetika, a közlekedésmatematika (operációkutatás), az anyagmozgatás, a hálózatelmélet, a biztosítástan, a távközléstechnika, a politológia, a zaj-, a rezgés-, a sugárzásvédelem, a meteorológia, a biztonságstudomány, a közlekedéstörténet, a szállítmányozás, a közlekedésigazgatás, a kritikus infrastruktúravédelem, a környezetbiztonság, az ágazati közlekedési rendszerek, foglalkozás-egészségügy, az úrkutatás, a tengerrajz stb.¹⁴ A közlekedéspolitikai alkotóinak, illetve végrehajtóinak ilyen összetett tudományos és gyakorlati koordináta rendszerben kell felelősséggel alkotnia, az esetek többségében idegen nyelvtudás birtokában is. Ebből az is következik, hogy a közlekedéspolitikai koncepciók, stratégiák alkotóinak tudománykövetői kompetenciával, komplex áttekintőképességgel célszerű rendelkezniük.

Jelen anyagnak nem célja terminológiai elemzések, kutatások elvégzése, de leszögezhető: a definiálókészítés nagyon nehéz feladat. A legegyszerűbb, közkeletű megfogalmazás szerint: a közlekedés személyek és dolgok tömeges, rendszeres, szervezett és célszerű helyváltoztatását jelenti.¹⁵ „Bármely fogalom egy definiálható összetétel, a sokaságból kritériumok alapján kiválasztott halmaz, egy gondolati visszatükröződés, határozott logikai alapelem, de leginkább olyan „testreszabott” jelentéstartalom, amelyben a szubjektív, vagy objektív valóság tárgyainak, jelenségeinek lényeges, általános jegyei, tulajdonságai és kapcsolatai kapnak kifejezést... A fogalmi definiálás minden vonatkozása (feltételek, jellemzők, elvárások, stratégiák, bizonyítások) egyidejűleg nehezen teljesíthető, ezért a keletkező eredmény kevésbé időtálló, a modernizációval, új kutatási eredményekkel párhuzamos korrekciókra szorul.”¹⁶

A terminológiai megközelítéseket mindig nehezítette három tényező befolyása: az észlelés/érzékelés és a valóság közötti viszony, a kognitív szemlélet¹⁷ alkalmazhatóságának vizsgálata, valamint a filozófiából ismert evolúciós¹⁸ ismeretelmélet tudásbázisának feldolgozása.

A *közlekedés* általános színvonalának „megítélése szempontjából nagyon fontosnak tekinthető a gondolkodási irányzatok lehetséges változatai közötti döntés, a kombinálhatóság, vagy az elméleti átjárhatóság megítélése. A racionalista (az ismeretek forrása az értelem), az empirista (az ismeretek forrása a tapasztalat), az idealista (mitológiai, vallásfilozófiai ismeretforrások) nézetek egyidejű jelenléte, aránylagos szerepvállalása nem tekinthető kizártnak, annak ellenére, hogy ezen irányzatok alig tudnak közös nyelvet találni egymással. A megismerés a tapasztalatokból valóságmodelleket alkothat, ami nemcsak fizikai jelenségekre vonatkoztatható, hanem tudatra és érzésvilágra is. Az

¹¹ A vasúti és a közúti közlekedésben alkotott, a vízi és a légi közlekedésben inkább kijelölt pályán.

¹² Ide értve az ember által alkotott minden közlekedési eszköztípust, fajtát és szerkezetet.

¹³ Ez – kis megkötésekkel – még a gyalogos közlekedésre is igaz.

¹⁴ A példálózó felsorolás természetesen nem teljes körű, de a komplexitás talán jól érzékelhető.

¹⁵ Itt is érzékelhető, hogy a *mozgás és a helyváltoztatás fogalmai* elválaszthatók és különböző jelzős szerkezetekkel bővíthetők.

¹⁶ [3] 13–14.

¹⁷ Kognitív szemlélet: megismerési funkciók gyűjtőfogalma

¹⁸ Eredetileg faji fejlődéstörténet és új fajok természetes úton történő kialakulása, de napjainkban már több területen önállóan is értelmezik: például struktúrák mennyiségi változása a komplexitás előírt határain belül.

ember valóság szemléletében ötvöződhet a kétség, a szemléleti sokszínűség és valamilyen szinten az idealisztikus gondolkodás és a racionális tudományos látásmód is.”¹⁹

Ezért lehetséges a közlekedés egyes szakterületein is az, hogy azonos kérdéseket (jelenségeket/célokat/forgalmi viszonyokat/beruházásokat stb.) akár egymással ellentétesen is megítélhetnek egyes szereplők.

A közlekedés fogalma körül ma is léteznek eltérő felfogások, nézetrendszerek, szakmai viták.²⁰ Nevezetes példák:

- van-e a közlekedésnek értéknövelő szerepe?
- hogyan értelmezhető a közlekedés: termelés, vagy szolgáltatás?
- beletartoznak-e a postai-, a hír- és távközlési és/vagy egyes elektronikai szolgáltatások a közlekedés fogalmába, vagy annak alágazatai közé?
- közlekedésnek tekinthetőek-e egyes újszerű mozgással, helyváltoztatással járó emberi cselekmények, vagy például a robottechnika egyre kiterjedtebb alkalmazása?
- hogyan viszonyul a közlekedés a többi nemzetgazdasági ágazathoz: alá-, főlé-, vagy mellérendelten?
- várható-e új közlekedési alágazat megjelenése a jövőben?
- változnak-e a közlekedési rendszerek iránti társadalmi igények a jövőben?²¹

Általános egyetértés van abban, hogy a *közlekedés* fogalmát valamelyest szűkíteni érdemes, így például az üzemen belüli anyagmozgatások, a gerincállomási elosztó helyektől a felhasználóig terjedő csővezetékes továbbítás (köz-műszolgáltatás), vagy a különböző sportcélú (futás, roller, technikai, szabadidős tevékenység stb.) versenyek, tömegrendezvények szereplőinek helyváltoztatató mozgásformái önmagukban nem minősülnek közlekedésnek.

A szűkítésre irányuló törekvés mellett időközben sorra jelennek meg olyan – korábban nem (vagy alig) létező – kihívások, új találmányok, amelyek éppen ellentétes irányban hatnak. Ilyenek például a bevezetésben említett drónok, továbbá a zártkörű logisztikai láncok, a gépkocsivezető nélküli közúti, vasúti, légi járművek, a szénhidrogén származékok helyettesítését szolgáló más (megújuló) energiaforrások, vagy a távvezérléses technológiák, esetleg a robotok szélesebb körű felhasználásának lehetőségei. E változások – sajnos – nem kizárólag kedvező irányzatúak, mert azok rossz célokra²² is alkalmasak.

A közlekedés sajátosságai

A közlekedés alapvető sajátosságai az alábbiak:

- terméke a teljesített és minősített²³ helyváltoztatás, immateriális jellegű,
- teljesítménye nem raktározható (a kibocsátás azonnal felhasználásra kerül), a teljesítés üzemen kívül zajlik, és alapvetően veszélyes üzem,
- hálózati felépítésű és rendszer specifikus,
- a tevékenység tárgya az érintett személy, a továbbítandó anyag, energia, küldemény vagy áru, a teljesítés folyamata egybeesik a helyváltoztatással,

¹⁹ [3] 18.

²⁰ E szakmai/teoretikai vitákat korábban már többször lezárták, de azok a tudományos-technikai fejlődés következtében újra és újra megnyílnak, átértelmeződnek az újgenerációs törekvések szellemében. A definiálási gondokat tovább növelik a gazdaság szerkezeti változásai (például a globalizáció kiterjedése stb.), illetve a társadalmi tudat- és mozgásformák folyamatos változásai.

²¹ A szerzői álláspontok szavakban és sorrendben a következők: van értéknövelés, de nincs értékteremtés, a közlekedés inkább szolgáltatás, a posta, a hír- és távközlés, valamint az elektronika máshová került besorolásra, több új közlekedési helyváltoztatási forma keletkezik korunkban is, a közlekedés mellérendelt viszonyban van a többi nemzetgazdasági ágazattal, várható új közlekedési alágazat (űrhajózás) megjelenése, a közlekedéssel szembeni társadalmi igénystruktúrák folyamatosan változnak.

²² Itt természetesen nemcsak a közismert és aktuális, világszerte érezhető terrorveszélyre, hanem sok más típusú biztonsági kockázatra (például hackertámadás, kalózkodás, költségvetési csalások stb.) is figyelni kell.

²³ A „minősített” kifejezés a tömegességet, a rendszerességet, a szervezetséget és célszerűséget jelzi.

- célkeresztjében az ember vagy az őt szolgáló struktúrák igényeinek kielégítése áll az ember közvetlen, vagy közvetett résztvevője a folyamatnak,²⁴ közszolgáltatási szerepe erősödőben van, különösen a személyforgalomban.²⁵

Az alapvető sajátosságokból – a közlekedéspolitikára nézve – sok további következtetés adódik. Világosan rögzíthető, hogy a közlekedés teljesítménye (mint termék) elismerten csak tényleges és valóságos lehet. A közlekedési teljesítményeket nem lehet tárolni, raktározni, ellentétben más ágazatokkal (nincs készlethalmazás, de kapacitástartalékokat kell létesíteni a szezonális ingadozások miatt). A közlekedési szolgáltatás teljesülése nem létezhet helyváltoztatás nélkül. Az el nem végzett teljesítmény általában nem pótolható. A közlekedési ágazat nélkülözhetetlen eleme a hálózat, annak összes jellemzőivel, előnyeivel és hátrányaival. A hálózatelmélet egyik – nemzetközi kitekintésben is – reprezentáns személyisége Barabási Albert László,²⁶ akinek elméleti munkásságából sok részlet lenne hasznosítható a közlekedés napi gyakorlata során.²⁷ A hálózatelmélet különböző tanainak a közlekedéstudományba (és a napi gyakorlatba) történő beépülése nagyon sok, konkrétan megjeleníthető előnnyel járna. A közlekedési rendszerek működésének egyik fontos kritériuma a biztonság, amelynek releváns összetevője az egyensúlyi (értsd: normál, üzemszerű állapot) állapotok fenntartása. Az „egyensúly” fogalmának bevonása a közlekedés tervezésébe, üzemeltetésébe, értékelésébe szintén nagy előrelépés lenne.²⁸

A közlekedés „veszélyes üzemi” megítélésével egyre több kutatási–elemzési–megelőzési–járműgyártási–védelemigazgatási részterület is foglalkozik (ilyen például a közlekedésbiztonság, a környezetbiztonság és a kritikus infrastruktúra védelme). A téma kiemelt fontosságát alátámasztja, hogy négy közlekedési alágazatnak (közút, vasút, légi, vízi) van különálló szabályzata a veszélyes áruk, küldemények továbbítása esetén követendő tennivalókra.²⁹

2.3. Alapfelosztások, elemi szolgáltatások. A közlekedés infrastruktúrája

Alapvető közlekedési felosztások

A közlekedés olyan szerteágazó, hogy annak összes pálya-, jármű-, infrastruktúra szempontú felosztásait, szolgáltatásfajtaikat nem célszerű egy táblázatban összefoglalni, mert az túl bonyolult és áttekinthetetlen lenne. Ezért csak a közlekedéspolitikai szempontból releváns néhány alapfelosztás kerül bemutatásra (lásd 2. táblázat).

²⁴ A közvetlen formák például a személyes utazás, az áru- és teherforgalom bonyolítása, a közvetett formák például a közlekedésigazgatás, a forgalomtechnika és -szervezés, -ellenőrzés stb.

²⁵ A közszolgáltatási szerződések egész rendszere alakult ki, főleg a közúti, illetve a vasúti közlekedésben, különös tekintettel a két alágazat közötti indokolatlan párhuzamosságok felszámolására.

²⁶ Prof. Dr. Barabási Albert László (1967-). Magyar fizikus, hálózatkutató, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja. A komplex hálózatok elméletének területén elért eredményei meghatározóak.

²⁷ Például az úgynevezett csomósodási jelenség vagy a léptékfüggetlen hatványtörvény közlekedésszakmai vizsgálata.

²⁸ Fő okok: az egyensúly minden szinten értelmezhető, matematizálható, modellezhető, algoritmizálható, optimalizálható, alkalmas mérésekre, összehasonlítható, társítható a hálózatfogalommal, a harmónia- és a káoszelmélettel, nélkülözi a spontaneitást, hiánya cselekvésre ösztönöz stb.

²⁹ Közúti: ADR, vasúti: RID, belvízi: ADN, tengeri: IMDG Kódex, légi: ICAO TI/IATA DGR.

2. táblázat
Közlekedés alapfelosztása³⁰

Szempontok		Kategóriák						
Jog		közhatalmat			saját			
Tömegszerűség		közösségi			egyéni			
Továbbítás tárgya		személy		áru		információk, hírek		
Szabadságfok		kényszerpálya (vasút, csővezeték)		kötött (vízi, közúti)		kötetlen (légi)		
Viszonylat	belföldi	helyi		helyközi		távolsági		
	nemzetközi	interkontinentális	(transz)kontinentális	tranzit		kishatármenti		
Alágazat		vasúti	közúti	vízi	légi		csővezetékes	
Szolgáltatás		szállítás ³¹		fuvarozás	szállítványozás		logisztika ³²	
Fuvarozás³³	személy³⁴	menetrendszerinti		különjárat	szerződéses		taxi	
	áru	kocsirakomány		részrakomány	speciális ³⁵		nehézteheráru	
Szállítványozás		komplett, általános	gyűjtő	kombinált	alágazati		árunemi	
Logisztika		beszerzés/ellátás		termelés/gyártás	elosztás/disztribúció		visszutas	
Munkamegosztás		koordináció ³⁶			kooperáció			
Közút	felügyelet	állami		önkormányzati		magán		
	hálózat	gyorsforgalmi utak (autópálya, autótút)		főutak, másodrendű főutak		alsóbbrendű utak, mellékutak (összekötő, bekötő stb.)		
	pálya	vonalvezetés		útvonal		csomópont		
		technikai elemek		pálya	pályaszint	műtárgyak	alul, felüljárók	tartozékok
		forgalom technika		forgalmi sáv		kiegészítő sávok		
jármű	foglalkoztatási formánként eltérően osztályozhatóak							
nyomtáv		keskeny		normál		széles		
Vasút	terep	síkvidéki		dombvidéki		hegyvidéki		
	vonóerő	adhéziós			fogaskerekű			
	jelentőség	fő-, mellékvonal	helyiérdekű	gazdasági	iparvasút	városi vasút		

Forrás: A szerző saját szerkesztése

Elemi közlekedési szolgáltatások

Az elemi közlekedési szolgáltatások közül – jelen anyagban – csupán a szállítás, fuvarozás, szállítványozás, illetve a logisztika fogalmi elkülönítése és e tevékenységek néhány szakmai vonatkozása³⁷ kerül áttekintésre, a következők szerint:

- Szállítás. A fogalmat korábban (1959–2014 között)³⁸ kétféleképpen értelmezték:
  - az egyik volt az úgynevezett „termékforgalmi” értelem, ami nagyon közel állt az adás-vételi jogügylethez, s lényegében a szóban forgó áru későbbi időpontban történő rendelkezésre

³⁰ Megjegyzés: a felosztások bemutatása nem teljes körű, sőt a vázolt szempontrendszer minden tagjának további tevékenységi alábontása is lehetséges. A vízi-, illetve légiközlekedés itt terjedelmi okokból maradt ki.

³¹ A szállítás, fuvarozás, szállítványozás meghatározását lásd a fogalomtárban.

³² Lásd a fogalomtárban. Megjegyzés: a logisztika alapvetően nem közlekedési szolgáltatás, de jelentős részét képezi az úgynevezett árutovábbítási menedzsment.

³³ Az egyes közúti, vasúti fuvarozásszervezési formák (járatszerkesztés, körjáratszerkesztés, viszonylati, pótfuvar, sokszög, gyorsjárat, irányvonat stb.) nem kerülnek részletezésre.

³⁴ A személyforgalomban csak a közúti alapfelosztás szerepel.

³⁵ Ide sok lehetőség tartozik, például billenős, tartály, hátsó emelőfalas, dobozos, veszélyes áru stb.

³⁶ A koordináció, kooperáció meghatározását lásd a fogalomtárban.

³⁷ Ezeknek is inkább csak a belföldi értelmezési tartományait vizsgálva, itt sem kerül részletezésre a közszolgáltatási faktor.

³⁸ A jelzett időszakban volt hatályos a korábbi Polgári Törvénykönyv és annak minden módosítása, kiegészítése.

- bocsátását jelentette (azonos értékek cseréje zajlott le, tulajdonosváltozással), kétoldalú megállapodás – Ptk.³⁹ szerinti szállítási szerződés – alapján. A termékforgalmi értelemben vett szállítási szerződésnek – más egyebek mellett – tartalmaznia kellett az áru/termék átadási adatait, hiszen a fogalom nem volt árutovábbításához kötve. A teljesítés helyét a felek között megállapodásnak (az úgynevezett „paritás” pontnak)⁴⁰ kellett tartalmaznia,
- a másik a közlekedési szakkifejezés. Ennek az úgynevezett „saját számlás” teljesítés a közelítő szinonimája, ami érdemben a saját járművel, saját tulajdonban lévő terméknek az ellenszolgáltatás nélküli továbbítását jelenti (itt árutovábbításból származó bevétel nincs, üzemeltetési költségek vannak).
  - Napjainkban csak az utóbbi értelmezés használatos, hiszen az új Ptk.⁴¹ a szállítást (mint a kötelmi jogon belüli egyes szerződést vagy árutovábbítási fogalomhoz rendelt tevékenységet) már nem tárgyalja, a fogalom a Ptk.-ban csak a tőke-, vagy az árleszállítás értelemben kerül említésre. Belátható, hogy a közületi üzembentartóknál nem a továbbítás a fő profil, ezért a továbbításra kerülő anyagok eltérő szállítási igényessége, a főtevékenységhez viszonyított költséghányadok nagy szóródása, a személyi állomány összetételéből adódó szervezeti szinten különbség változó megítélést, eltérő érdekeltségi viszonyokat eredményez.
  - Fuvarozás. Fuvarozási szerződés alapján a fuvarozó a küldemény rendeltetési helyére történő továbbítására és a címzettnek történő kiszolgáltatására, a feladó díj fizetésére köteles. A fuvarozást lehet fő- vagy melléktevékenységként ellátni, de számos jogi, engedélyezési, műszaki, közlekedésigazgatási feltétele van. A fuvarozási tevékenység lényegében saját fuvarszközzel más árujának/termékének ellenszolgáltatás ellenében történő továbbítását jelenti.⁴² A fuvarozásszervezés önállóan meghatározható fogalom,⁴³ felosztható technológiai és munkafolyamat-szervezési elemekre. Az első a fuvarozás produktív folyamatainak lebonyolítását az „iparszerű” technológiai rendszerekhez közelíti, a második az élőmunkaerővel történő gazdálkodást és gondoskodást foglalja magában. A közlekedéspolitika szempontjából lényeges: a fuvarozásszervezés értelmezhető nemzetgazdasági, közlekedési alágazati, vállalati stb. szinteken, de nem zárhatóak ki a viszonylati vagy a regionális gondolkodásmódok sem.
  - Szállítmányozás. A legmagasabb rendű közlekedési, de mindenképpen anyag-, áru-, vagy küldeménytovábbításhoz kapcsolódó szolgáltatás, amely – a csővezetékét kivéve – minden alágazatra kiterjedően végezhető, a megelőző fogalmakhoz képest jelentősen kiterjedő tevékenységi körrel. Szállítmányozási szerződés alapján a szállítványozó a saját nevében a megbízó javára küldemény-továbbításával összefüggő szerződések megkötésére és jognyilatkozatok megtételére, a megbízó díj fizetésére köteles.⁴⁴ A szállítványozásnál a hagyományos szervezéssel kapcsolatos feladatokon túl, a közlekedéspolitika prioritásainak érvényesítése érdekében számolni kell még
    - a közlekedési ágazat és útirány megválasztásával,
    - a fuvarozási mód meghatározásával,
    - a továbbítási egységek képzésével,
    - hatósági vizsgálatok elvégzésével,
    - kombinált árutovábbítások szervezésével,
    - egyéb, a többoldalú jogviszonyi kapcsolatokból eredő járulékos teendőkkel.
  - Logisztika. A logisztikának nincs sem jogszabályi, sem az érintett szakmai körökben konszenzussal elfogadott egymondatos definíciója,⁴⁵ de még jogi szabályozása sem. A logisztika

³⁹ Ptk. Polgári Törvénykönyv

⁴⁰ Lásd a fogalomtárban. Paritáspon: az a valóságos vagy vélelmezett földrajzi pont, amelytől, illetve ameddig az eladónak, illetve a vevőnek kell viselnie az áru/termék továbbításával kapcsolatos költségeket és vállalnia kell a kockázatot.

⁴¹ [4]

⁴² Lásd a fogalomtárban. Jogszabály lehetővé teszi a bérelt járművel történő fuvarozási tevékenységet is.

⁴³ Lásd a fogalomtárban.

⁴⁴ Lásd a fogalomtárban. [4] 314. 6:257. § (fuvarozás) és a 324. 6:302. § (szállítványozás).

⁴⁵ Lásd a fogalomtárban. A logisztikának egyébként több nyelvterületen, száznál több meghatározása ismeretes, a szerző is tett erre kísérletet. [5] 155. A logisztika eredetileg a honvédségtől származtatható.

legrövidebben: az erőforrások áramoltatásának integrált tudományterülete. A fogalommal jelölt tudományág – néhány jelenleg is forgalomban lévő definícióval ellentétben – nem tekinthető alapvetően szektororientált tudományterületnek (értsd: a versenyszféra kizárólagos sajátjának) vagy csupán „vállalati kategóriának”. Különösen azért nem, mert annak elmélete, illetve gyakorlati eszközei és módszerei egyaránt és jórészt alkalmazhatók és alkalmazandók a költségvetési szféra különféle területein is.⁴⁶ A logisztika jelentőségét nemzetközi szervezetekben már régen felismerték, a témával EU-szinten is foglalkoznak, de itt elsősorban a közlekedéspolitikai vagy az árutovábbítási kérdések dominálnak. A logisztika három tevékenységi szinten működik (mikro-, meta-, makroszint), de folyamatban van az úgynevezett „mezo”-szint érintettségének a vizsgálata is. A közigazgatásnak – a nem elhanyagolható saját ellátási szükségleteinek biztosításán túlmenően – több logisztikát érintő funkciója is van: a logisztikai funkciók általános segítése a társadalom, a gazdaságfejlődés, a beruházásélénkítés, a műszaki-technológiai fejlesztés, a munkahelyteremtés, illetve a lakosság szükségleteinek biztosítása érdekében. Ide értendők a szakterületet érintő építési, közlekedési, hatósági-engedélyezési funkciók, valamint a helyi közszolgáltató, közüzemek, illetve ipari és logisztikai parkokkal kapcsolatos teendők, partneri kapcsolatok ápolása is. Bővíthető a lakossági ellátás, elősegíthető az infrastruktúra-fejlesztés, javítható a településüzemeltetés stb. Ez a funkció a közigazgatási-hatósági jogkörök gyakorlásából eredhet. A logisztika általános alaptulajdonságai: rendszer-, menedzsment- és összköltségszemlélet, folyamatorientáltág és -integráció, illetve az optimumra törekvés.

A fenti fogalmak tehát nem azonosak, szakmai körökben értelemzavaró ezek egymás helyetti vagy összekevert/következtelen használata. Mindhárom önálló szakma, sok tekintetben egymásra is épülnek, azonban jelentős eltérések vannak köztük a jogi szabályozásban, a közigazgatási gyakorlatban és a funkciókban is. Az új Ptk. integrálja magába a társasági anyagi jogot, tartalmazza a közlekedéssel kapcsolatos különböző szerződéstípusokra – kivéve a logisztikára – vonatkozó jogi tudnivalókat (lényeges: nemcsak a kötelmi jog „egyes szerződések”-et tartalmazó fejezeteit kell figyelembe venni, hanem a közvetlenül, illetve közvetve kapcsolódó joganyagot is). A jogi szabályozás társadalmunkban a felépítmény szerepét tölti be. Sok elemzés tárgyát képezte már a gazdasági „alap” és a jogi „felépítmény” szinkronba hozása. Tökéletes, naprakész összhang – a dolog természetéből eredően – ritkán van, hiszen az írott jog viszonylagos rugalmatlansága közismert a gazdasági élet gyors változásaihoz képest (azt vagy megelőzi, vagy, gyakoribb esetben, követi).

A logisztika nem azonos sem a szállítással, sem a fuvarozással, sem a szállítmányozással, sem a raktározással, és nem szerepel nevesített formában a Ptk.-ban sem.⁴⁷ A fogalmakat a közlekedéspolitikai is külön kezeli.

A közlekedés infrastruktúrája

Az „infrastruktúra” fogalomnak számtalan definíciója állt/áll rendelkezésre, azonban azok szakmai tartalma, értelmezése heterogén, jellemzően szakmaorientált, esetenként egymásnak ellentmondó is. Az infrastruktúra a történelem során, de különösen a közelmúltban olyan bővülő tartalommal és jelentőséggel bírt, amelyet teljes keresztmetszetében és tudományos megalapozottsággal nem mindig tudott követni az ezzel foglalkozó szakmai közvélemény. Bár az infrastruktúra intuitív (átlagember számára empirikus) értelmezése alig igényel köznapi magyarázatot, az átlagember mégsem tud pontos meghatározást adni, a létező definíciók pedig nagymértékben eltérőek. Az infrastruktúra tehát sokféle jelentéstartalmú, erősen eltérően értelmezhető fogalom. Van energia-, közlekedés-, telekommunikáci-

⁴⁶ A Nemzeti Közszolgálati Egyetemen ezt elemzik a közös modul részeként oktatott „Közszolgálati logisztika”, illetve az Államtudományi és Közigazgatási Karon felvehető „Közigazgatási logisztika” című tantárgyakban is.

⁴⁷ A logisztikának csak az egyik szakterülete a fuvarozást, szállítmányozást is magában foglaló úgynevezett „árutovábbítási menedzsment”. A fogalmak több helyen tapasztalható azonosítása azért használatos, mert kevesen ismerik a logisztika (mint tudományterületi diszciplína vagy gyakorlati tevékenység) valódi funkcionális összetételét.

ós, környezetvédelmi, oktatási, mezőgazdasági, katonai vagy éppen humán infrastruktúra. Utóbbihoz tartozhat például a szociális, munkaügyi, az egészségügyi, közművelődési intézmények hálózata stb.⁴⁸

A különböző infrastruktúrák egymásra hatása legtöbbször többoldalú és folyamatos. A közlekedési infrastruktúra vázlatos áttekintését legtömörebben a 3. számú táblázat mutatja be.

3. táblázat

*A közlekedési infrastruktúra alapjai*⁴⁹

Kritérium-feltételek ⁵⁰	emberi alkotás	közösségi rendeltetés	szabályozott hozzáférés	hálózati jelleg	szektorsemleges	fenntarthatósági és környezetbiztonsági megfelelés	társadalmi érzékenység
Elemek	pályák (csövek, vezetékek is)		csatlakozási pontok		épületek, pályaudvarok, műtárgyak	irányító-, biztosító- és biztonsági berendezések	
Pályajellemzők	fejlettség, kiépítettség	al- és felépítmények		terhelhetőség	űr- és rakszelvény		funkcionalitás
Eszközök	továbbító eszközök	rakodó- és rakományrögzítők		csomagolók		egységtrakomány-képzők	
Fuvarszközök	típus	kapacitás (hordképesség, befogadóképesség)	felépítmény (normál, különleges)		életkor, műszaki színvonal		tulajdonviszonyok

⁵⁰Forrás: A szerző saját szerkesztése

A közlekedési infrastruktúrával kapcsolatban a következő kiegészítő megjegyzések tehetők:

- jellemző, hogy mind működési mechanizmusán (mind annak hiányán) keresztül meghatározó befolyást gyakorol közvetlen és közvetett környezetére, különösen a társadalom, a gazdaság, a napi életvitel nagy részére,
- nem csak elősegíti a folyamatos napi újratermelést (ipar, mezőgazdaság, szolgáltatói szektor nagy része, hanem ösztönzi is azt; az adott piaci (keresleti, fogyasztási) jellemzők nem mindig elégségesek komoly ipartelepítési, fejlesztési döntések meghozatalánál, abban nagy szerepet játszhat a lokális infrastruktúra állapota és a munkaerő rendelkezésre állása is,
- a közlekedés nagyon szoros kapcsolatban áll a gazdaság és a kapcsolódó szolgáltatások fejlettségével és az általános életminőségi megítéléssel,
- színvonalának mérésére különböző mutatószámokat alkalmaznak,⁵¹ általános mutatóinak idomulnia kell más nemzetgazdasági szektorok megfelelő értékeihez; a jelentősen túl- vagy alulfejlett háttér egyaránt okozhat akadályokat, veszteségeket, vagy károkat is; egy-egy új ipari vagy közlekedési létesítmény átadása időszakosan (löketszerűen) nagy befolyással van a másik életére (körülményeire, teljesítményére, jövőképre), de tendenciájában mindenképpen szükséges a harmonizált egyensúlyi viszonyok kialakítása,
- megállapítható, hogy hazánkban – relatív értelemben – a közúti, illetve a telekommunikációs infrastruktúra fejlődött/fejlődik leginkább,
- a vasúti, a vízi, a légi alágazatokra vonatkozó tervek megvalósítása a kívánatosnál lassabban halad,⁵² az infrastruktúrák hálózatot alkotnak, igénybevételi lehetőségük sokszor egymásra

⁴⁸ [3] 23., 26. A relatív és időszaki tudományos-kutatási elmaradások okaiként egyrészt a szükséglet felismerésének hiányát, a rendkívüli összetettséget, a lüktető gazdasági–műszaki–technológiai–informatikai fejlődési jellemzőket, a finanszírozási nehézségeket, másrészt a több helyen eluralkodott evidenciaszemléletet lehetne megjelölni.

⁴⁹ A közlekedési infrastruktúra természetesen felosztható lenne a következő szempontrendszer szerint is: ágazati, jövedelmezőségi, szerkezeti, kiterjedtség szerinti, szakmai, hozzáférhetőségi, piacgazdasági, kritikusság szerinti, folytonossági, igénybevétel szerinti, alkalmazási körülmények, illetve használati cél szerinti kategóriákba.

⁵⁰ [3] 31–33.

⁵¹ E mutatószámokat (hálózat, járműállomány, ellátottság, elérhetőségek, átfutási idők, személy- és teherforgalomra vonatkoztatott fajlagos mutatók, megoszlási viszonyszámok, sűrűségi jelzőszámok, szintetizált mutatók stb.) – terjedelmi okokból – nem vizsgáljuk.

⁵² A vasút áru fuvarozási üzletága korábban értékesítésre került, a Duna hasznosítása is az elvárható szint alatt van, az „air-cargo” (légi áru) üzletágban hatalmas üzleti tartalékok vannak. Mindhárom forgalom fejlesztésére vannak érdemi tervek, megvalósíthatósági tanulmányok, nemzetközi

épül, ezt figyelembe kell venni a tervezés, a létesítés, az üzemeltetés és a fejlesztés során is. Az infrastruktúra létesítése általában nagyon költségigényes, hosszútávra tervezett,

- a közlekedési rendszerek a közvetlen és közvetett⁵³ környezetükkel együtt, csak egymás kölcsönhatásában vizsgálhatók és értékelhetők,
- a közlekedési beruházásoknál fontos szempont a környezeti tényezők figyelembe vétele, valamint az úgynevezett társadalmi „határtermelékenység”, vagyis lényegében a „haszon/költség” hányados előzetes vizsgálata is.

2.4. A közlekedés teljesítőképességi összetevői, környezeti hatásai

*Teljesítőképesség*⁵⁴

A közlekedéspolitikai szempontjából indokolt a közlekedés teljesítőképességnek rövid vizsgálata is. A teljesítőképesség lényegileg az adott közlekedéshordozó adott műszaki és forgalmi viszonyok között elérhető maximális teljesítménye.

Alapvető megállapítások az alábbiak:

- A gyakorlatban elérhető tényleges teljesítmények szinte soha nem azonosak az elvi maximumokkal. Az elvi maximumok alatt vannak az előre kalkulálható veszteségi (csökkentési) tényezők figyelembe vételével kialakított ún. tervezési értékek, majd a végrehajtás empirikus tapasztalatai alapján megállapított tényleges értékek. Több számítási metodika is használható ezen elkülönülő értékek megjelenítésére.
- A maximális, a tervezési és a tényleges értékek közötti eltéréseket az alkalmazhatósági körülmények, a műszaki paraméterek, a forgalmi viszonyok, a terepelrendezés, a meteorológiai állapotok, illetve a rendkívüli események determinál/hat/ják leginkább.
- A teljesítőképességnél is kiemelten hangsúlyos a hálózat szerepe, és nem mellőzhető az interoperabilitás⁵⁵ követelménye. A közlekedési csomópontok, alágazati kapcsolati helyek létesítése, fenntartása forgalomfelméréseken, utasáramlási elemzéseken alapul. Ennek elvben sokféle formája lehetséges, például P+R megoldások, közúti–vasúti–légi–vízi közlekedési rendszerek találkozási kombinációi stb. Az interoperabilitás jelentősen javíthatja az eljutási időt, az átjárhatóságot (egy jármű több pályát is használhat), a megbízhatóságot, csökkentheti a várakozási időt és a gyaloglási útvonalakat stb. Általánosítható, hogy 1,5–2 km-es távolságon belül az eljutási sebesség nagysága nem különbözik jelentősen a személygépkocsi- és a tömegközlekedés, sőt a gyalogosközlekedés között.
- A nagyobb települések szerkezete meghatározó fontosságú (lehetséges formái: halmazszerű, lineáris, centrális, derékszögű hálós, összetett, kötetlen). A városközpont vonzó ereje, a közösségi tevékenységek és szolgáltatások tömeges és koncentrált közlekedési igényt támasztanak. Ez csak akkor elégíthető ki, ha település funkcionális részegységei és a közlekedési teljesítőképesség egyensúlyban vannak.
- A személyforgalmi teljesítőképességre hatással van az egyéni és a közösségi közlekedés aránya, preferencia-sorrendje (komfortfokozata stb.) is.

szerződéses is. A dunai nemzetközi vízi út (kikötők stb.), de például a Belgrád–Budapest vasútvonal vagy a Ferihegy-környéki logisztikai bázisok fejlesztésének is lesznek mélyreható következményei a forgalom szerkezeti megoszlásában.

⁵³ A közvetett értelemmel részei a földrajzilag nagyobb távolságban lévő infrastruktúra elemek is.

⁵⁴ Terjedelmi okokból csak a közúti (városi), vasúti közlekedés és a közutak néhány vonatkozása kerül említésre.

⁵⁵ Itt: forgalmi, műszaki, szervezési kooperáció az egyes kapcsolódó közlekedési rendszerek között. Nagyvárosokban különös jelentősége van az elágazó vonalaknak, az átszállásmentes kapcsolatoknak, az elosztó központok többszintes kialakításának, az elővárosok közvetlen belvárosi (jórészt földalatti) összekötésének, a helyi–távolsági–nemzetközi viszonylatok elérhetővé tételének, a tranzitforgalom elterelésének, a városszerkezet funkcionális alakításának, az úrszelvények és a meghajtások egységesítésének, a többfunkciós járműtípusoknak, a pályaudvari peronszerkezeteknek stb.

- Az áruforgalom területén a teljesítőképesség mérésére szolgálnak a közlekedésszatisztikából megismerhető úgynevezett extenzív, intenzív, illetve integrális mutatószámok. A globalizáció és a munkamegosztás szakosodást eredményez, ami a mennyiségi és minőségi követelmények mellett – nagyobb távolságokon is teljesítendő – időgarantált szolgáltatásokat is követel. Itt alapkérdés a közlekedési teljesítőképesség (átbocsátóképesség) mind műszaki, mind forgalomtechnikai, mind kereskedelmi-ellátási szempontból.

„A közlekedés teljesítőképessége (első megközelítésben):

- a berendezések kihasználásának színvonalán,
- az adott keresztmetszeten (adott berendezéscsoport),
- adott idő alatt,
- meghatározott sebesség mellett,
- adott terhelésű járatok (munkadarabok), azok mennyisége,
- rögzített technológia alkalmazásával (munkafolyamat, előírások, utazások),
- meghatározott normaidő figyelembevételével megvalósuló teljesítmény.

A szervezéstudomány által jelenleg elfogadott általános meghatározás szerint: valamely berendezés vagy berendezéscsoport teljesítőképességén (kapacitásán) azt a maximális lehetőséget kell érteni, amely a berendezés (berendezéscsoport) gazdaságosan megengedhető maximális igénybevétele, a rendelkezésre álló terület legjobb kihasználása, a legjobb technológia és szervezés esetén időegység alatt teljesíthető.⁵⁶

A közösségi közlekedés forgalmi teljesítőképességét a résztvevő járművek időegységre vetített férőhelyeinek jellemzői befolyásolják. A forgalmi teljesítmény lényegében a jármű befogadóképességének, az átlagos utazási sebességnek és a követési gyakoriságnak a függvénye.

A közúti közlekedésben általában a csomópontok jelentik a viszonylag szűk keresztmetszetet. A csomópontokat nemcsak a teljesítőképesség (forgalmi sávonként és irányonként), hanem

- a hálózati illesztés (más utak, szintbeli kereszteződés, nem lehet sűrű, bővíthetőség),
- a közlekedésbiztonság (felismerhetőség, átjárhatóság minden járműtípussal, forgalomtechnika, látóháromszögek, optikai vonalvezetések) és
- a gazdasági elemzések (beruházási és fenntartási költségek, megoldások: burkolat, világítás, körforgalom)

összetett szempontjai szerint alakítják ki. A körforgalmi teljesítőképességgel kapcsolatban ajánlható [7] tanulmányozása.

A *közutak* át-bocsátóképességénél is több mutatószámot használnak kategóriánként⁵⁷ (ilyen például az alapképesség, a keresztmetszeti, illetve a gyakorlati át-bocsátóképesség), amelyeket számos helyi körülmény befolyásolhat (forgalmi sávok száma, terepviszonyok, kanyarulatok, ívek, időjárás, burkolat, rendszet, járműméretek, közlekedésigazgatás stb.) Külön szokták vizsgálni a szintbeli keresztezések, a különböző forgalomtechnikai megoldások (forgalmi jelzőlámpák stb.), valamint a közösségi megállóhelyek (kötött pályás, nem kötött pályás) elhelyezkedésének hatásait az adott közúti szakaszok át-bocsátóképességére. Fontos megjegyezni, hogy a sebesség növekedése nem jelenti feltétlenül az át-bocsátóképesség emelkedését, sőt, bizonyos esetekben még csökkenést is eredményezhet (például a szűkös követési távolságok növekedése miatt). A közlekedés teljesítőképességét jelentősen befolyásolják az adott helyen kialakított parkolási- és rakodási szabályok, a vegyes használatú járműtípusok (lassú, gyors, közüzemi, közszolgáltató, magán, taxi stb.) folyamatos jelenléte, de a nagy forgalmú üzletek

⁵⁶ [6] 29–30.

⁵⁷ Kategóriák: gyorsforgalmi utak (autópálya, fél-autópálya), országos főközlekedési útvonalak, másodrendű főutak, egyéb két- és több számjegyű utak (városi utak).

vagy közintézmények forgalomgeneráló hatásai is. Nagy kockázat nélkül kijelenthető: szinte nincs olyan település, ahol a city logisztika komplex megoldásai rendezettek lennének.⁵⁸

Az Európai Unió tagállamai közül Magyarország – ha a teljes közúthálózat hosszát az ország területéhez viszonyítjuk – a negyedik legsűrűbb úthálózattal (211 km/100 km²) rendelkezett 2009-ben. Az első három helyen területileg kisebb országok (Málta, Belgium, Hollandia) találhatók. Az autópályák, autótutak sűrűsége kissé árnyalja a képet, e tekintetben a legjobb értékekkel a Benelux-államok rendelkeznek, hazánk e mutatója a középmezőnyben helyezkedik el.

A vasúti közlekedési üzemtan önálló tantárgy több hazai felsőoktatási intézményben. Az alágazat teljesítőképességét három tényező határozza meg alapvetően: a pálya (ideértve a biztosító- és a biztonsági berendezéseket is) műszaki-forgalmi paraméterei, valamint a vontató- és a vontatott járművek állománya és összetétele. A pálya állandóan stabil, a járművek folyamatosan mozognak, ennek megfelelően a teljesítőképességi mutatók is differenciáltak. Nevezetesen: a fix telepítésű infrastruktúra-elemeket pályakapacitásnak (ennek kihasználását átbecsátóképességnek), míg a mobil infrastruktúra-elemeket járműkapacitásnak (ennek kihasználását továbbító képességnek) értelmezhetjük. A pályakapacitással való gazdálkodás elsősorban engedélyezési, elosztási funkció, a járműkapacitás-kihasználás pedig fuvarozói, üzemeltetői feladat. A kettő természetesen sok helyen összefügg, ami megjelenik a vasúti üzemtan számos további – itt nem tárgyalt – forgalomszervezési kérdésében.⁵⁹ További vasúti teljesítőképességi faktorokat jelenthet a villamosítási részarány, az engedélyezett pályasebesség, az ún. „lassú jelek” sokasága és a transzverzális vonalak hiánya.

A vasúti hálózat sűrűsége hozzávetőlegesen 8,3 km/100 km², illetve 7,5 km/10 000 lakos, ami Európában átlagon felüli (az európai átlagérték 4–5 km/100 km² között van). A vasúti teljesítőképesség alakulása természetesen függ az üzemeltető (fő üzemeltetők: MÁV, MÁV-START, Rail Cargo, GySEV) által alkalmazott forgalomszervezési módszerektől (elegygyűjtés, tranzitforgalom, irányvonal, konténerizáció, kombinált árutovábbítás, terminálok, vonatközlekedési tervek, kocsiforduló idő, vontatóállomány, menetrendi függőség, rakodástechnika, díjszabási metszéspontok stb.).

A közlekedés teljesítőképességének tömör vizsgálatánál nem hagyható figyelmen kívül a *határállomások* helyzete. Hazánk e tekintetben speciális helyzetben van: hét országgal vagyunk határosak, de ezek részben más politikai, gazdasági körülmények és kötelezettségvállalások közepette működnek. Például vannak köztük EU-tagállamok és nem azok, Schengeni tagországok és nem azok. Szomszédaink eltérő státusza több relációban okoz kétoldalú – a közlekedési teljesítőképességet befolyásoló – hatásokat, például az útlevél- és a vámügyintézés, a tranzitforgalom, az idegenrendészet, az útdíjak, a szezonális forgalom kezelése vagy a közlekedési típusú engedélyek terén.

Környezeti hatások

A közlekedés a világ harmadik legnagyobb környezetszennyező ágazataként azonosított, azonban erről nemcsak önmaga tehet.⁶⁰ A globalizáció kiterjedése jelentősen növeli az átlagos szállítási távolságokat, a fogyasztói társadalom egyre bővülő igényei pedig a fajlagos szállítás-igényességi mutatókat.⁶¹ A közlekedési infrastruktúra eleve a természetes földrajzi környezetbe és éghajlati viszonyokba épül be, ezek sokszor az infrastruktúra kialakítását meghatározó tényezők (itt szerepet játszhatnak az engedélyezési eljárások, a közmeghallgatások, az érdekképviseleti és érdekérvényesítő szervezetek, az állami és önkormányzati szerepvállalás, a forgalmi szempontok és a nemzetközi érdekek).

Nyilvánvaló azonban, hogy egyrészt a közlekedési létesítmények nem kizárólag forgalmi funkciókat töltenek be (hiszen vannak raktárak, váróhelyiségek, szervizek, irodák, rakodóhelyek, üzemanyag-

⁵⁸ Ennek az a legfontosabb oka, hogy a településszerkezet (különösen a történelmi belvárosi részek) nem tudnak lépést tartani a létesítésük óta jelentősen megváltozott életviszonyokkal és -körülményekkel.

⁵⁹ [8] 96–97.

⁶⁰ A sorrend felállítását természetesen kissé zavarja, hogy a közlekedési besorolásokban több kimutatás szerint szerepelnek az ahhoz kapcsolható építőipari, turisztikai, raktározási, szállítmányozási stb. tevékenységek is.

⁶¹ Ha nem léteznének ezek a hatások, nyilvánvalóan sokkal kisebbek lennének a közlekedés okozta természeti károsodások. Idetartozik még az úgynevezett logisztikai tevékenység kihelyezés (outsourcing), ami sok esetben nagyon távol helyezi egymástól a nyersanyag-kitermelést, a feldolgozást (gyártást) és a fogyasztást.

töltő állomások is), másrészt a közlekedési teljesítmények alapvetően kötődnek mind az ipari, mind a kereskedelmi, mind a lakossági igények kielégítéséhez. Sajátos, hogy a közlekedési beruházásoknak egyszerre lehet pozitív és negatív hatása a természeti környezetre (például az elkerülő utak létesítésével járó városi tranzitforgalmi problémák mérséklése pozitív, negatív példa az ebből származó kereskedelmi és vendéglátó-ipari forgalomcsökkenés).

Ha megvizsgáljuk a közlekedési szolgáltatások környezetre ható tényezőit, akkor összegezve megállapítható, hogy

- az egyes alágazatok által okozott káros hatások csökkenő sorrendje a következő: városi forgalom, közút, légi, vasút, vízi és csővezeték,
- a káros hatások legfontosabb, általános megjelenési formái:
  - széndioxid kibocsátás, emisszió – ez igen magas a közúti és a légi közlekedésben
  - zaj-, rezgés- és sugárzási ártalmak, a talaj-, a víz- és a levegőszennyezés életminőség-rontó hatásai
  - beavatkozás az élővilág korábbi működésébe, termőterületek csökkenése
  - az ökológiai lábnyom növekedése
  - a hulladékgyűjtés, mint erősödő tevékenységi funkció megjelenése,
- a környezetvédelmi szempontok összekapcsolhatóak az energiafelhasználás témakörével (belsőégésű motorok, sugárhajtóművek, hibridek, az elektromos meghajtás jövőképe stb.).

A környezet védelme – különösen az utóbbi évtizedekben – a közlekedéspolitika egyik stratégiai főirányává változott. E célt szolgálják a következők: hálózatbővítések, a szerkezeti korrekciók, a járműpark cseréje, az EU-normákhoz történő igazodások, a szomszéd országokkal történő harmonizációs törekvések, az informatikai fejlesztések, az adatcserék, a közös oktatási-kutatási projektek, a közös közlekedési folyósok fenntartása, a kiegyensúlyozott térségi fejlesztések stb. Ezek mellett kiemelt szerepet kap a közösségi típusú közlekedési formák előtérbe helyezése (az egyéni közlekedés rovására), a logisztikai központok fejlesztése, a kerékpár-használat ösztönzése.

A közlekedéspolitika a természeti környezet fenntarthatóságát – a fentiekén kívül – a következő további eszközökkel igyekszik elősegíteni:

- forrásokat biztosít az úgynevezett „környezetbarátabb”⁶² közlekedéshordozók fejlesztéséhez,
- ösztönzi az úgynevezett aktív és passzív közlekedésbiztonsági elemek⁶³ használatát,
- részletesen szabályozza a veszélyes anyagok továbbításának módját,
- koordinálja a közlekedési munkamegosztás kedvezőbb alakulását,
- támogatja a fajlagos energiafelhasználás csökkentését,
- kedvezményrendszerének fókuszába állítja az előnyös környezeti megoldásokat, díjképzésével háttérbe szorítja a kedvezőtlen irányzatokat, bünteti a tényleges és ismétlődő károkozókat,
- magas szintű védelmet ígérő környezeti- és biztonsági szabályokat készít, stb.

⁶² Ez a vízi és a vasúti közlekedés.

⁶³ Aktív eszközök: például automatikus kerékblokkoló, kipörgésgátló, szervokormány, elektronikus differenciálzár, fékasszisztens, előzés érzékelő, ködfényszóró, menet-stabilizátor, elektronikus fékerőelosztó stb.

Passzív eszközök: például biztonsági kormányoszlop, energiaelnyelő lökhárító, motorbillentés, fejtámasz-megoldások, oldalajtó-merevítés, műanyag üzemanyagtartály, hárompontos biztonsági öv, légszák stb.

2.5. Alágazati jellemzők, közlekedési munkamegosztás

Alágazati jellemzők

A 4. számú táblázat szemlélteti az egyes közlekedési alágazatok jellemző karakterisztikáit.⁶⁴

4. táblázat

Közlekedési alágazatok jellemző karakterisztikái

Jellemzők megnevezése	Vasúti	Közúti	Vízi	Légi	Csővezetékes
	Továbbítás				
Beruházási igény	Igen nagy	Nagy	Változó	Nagy	Közepes
Eszközigeny	Nagy	Közepes	Változó	Nagy	Közepes
Energiaigeny	Közepes	Magas	Alacsony	Magas	Alacsony
Munkaerő-igeny	Közepes	Magas	Alacsony	Magas	Alacsony
Önköltség	Közepes	Magas	Alacsony	Igen magas	Alacsony
Raksúly/férőhely- kapacitás	Nagy	Közepes, alacsony	Igen nagy	Közepes	Igen nagy
Szállítási/utazási távolság	Nagy, közepes	Alacsony, közepes	Nagy	Igen nagy	Nagy, igen nagy
Szállítási/utazási sebesség	Közepes, nagy	Nagy, közepes	Alacsony	Igen nagy	Nagy
Biztonság	Nagy	Alacsony	Igen nagy	Közepes	Nagy
Térbeli kötöttség	Nagy	Alacsony	Nagy	Közepes	Nagy
Időbeli kötöttség	Menetrend szerint	Alacsony, részbeni	Részbeni	Menetrend szerint	Kötetlen
Közvetlen kiszolgálás, rugalmasság	Korlátozott	Teljes, részleges	Korlátozott	Korlátozott	–
Kényelem	Nagy, közepes	Nagy, közepes	Igen nagy	Nagy, közepes	–

Forrás: Széchenyi István Egyetem Közlekedési Tanszék (2002): 4. A közlekedés ágazati szerkezete és nemzetgazdasági súlya. Győr, Széchenyi István Egyetem. 9. <http://ko.sze.hu/catdoc/list/cat/7086/id/7103/m/4974> Letöltés: 2017. 04. 11.

A táblázat mélyrehatóbb tanulmányozását követően jól látható, hogy a vizsgált jellemzők tekintetében mekkora különbségek, azonosságok vagy hasonlóságok vannak az egyes közlekedési alágazatok között. Biztosra vehető, hogy a feladók, a megbízók egy-egy fuvarozási vagy szállítmányozási feladat végrehajtása előtt nem gondolják végig a táblázat minden összefüggését és annak anyagi, időbeni és környezeti vonzatát.

A fenti dilemmák inkább elméleti, közlekedéspolitikai jellegűek, a gyakorlati végrehajtás nem tételesen, hanem tendencijelleggel, a nagy számok törvénye szerint érvényesíti azok – egyébként sokszor jogos – elvárásait. (Az összes szempont együttes figyelembe vétele elvben egymás érvényesülését kizáró is lehet.)

Alágazati munkamegosztás⁶⁵

Az alágazati munkamegosztás szakmai körökben örök vita tárgyát képezi, a szakirodalom ennek megfelelően el nem döntött kérdésként kezeli. Az optimális munkamegosztási arányok akkor is nehezen lennének megállapíthatók, ha egy adott pillanatnak megfelelő statikus állapotot kellene vizsgálni.

Az alágazati munkamegosztást nemzetgazdasági szempontból az alábbi kritériumok alapján érdemes vizsgálni:

a) Hogyan érvényesül az egyetemes közlekedéspolitikai érdek?

Ez akkor érvényesül, ha a legkisebb élő- és holtmunka, valamint energiaráfordítást igénylő változatot használjuk, illetve a teljes továbbítási szakaszok legkisebb költségfelhasználását érjük el. A közlekedési teljesítmények volumenindexe – változó mértékben ugyan – évtizedek óta folyamatosan növekszik (lásd 4. számú melléklet) mind a teher-, mind a távolsági és helyi személyforgalomban. A személygépjárművek száma rohamosan növekszik. Az átlagos áruszállítási távolságok növekednek minden alágazatnál,

⁶⁴ [9] 4.

⁶⁵ [10] 19–40.

amelyből érzékelhető a továbbítások övezetenkénti átrétegződése. Jelentősen növekedett – nemcsak hazai, de európai viszonylatban is – a közúti közlekedés akcióradiusza, vonzáskörzete. A munkamegosztási arányok és azok időbeni változásainak elemzéséből megállapítható, hogy az árutovábbításban folyamatosan erősödik a közúti dominancia, a vasút jelentősen visszaesett, a hajózás és a csővezetékes továbbítás lényegében stagnál, a belföldi légi forgalom elenyésző (lásd 5. számú melléklet). Az abszolút mértékű változásokon belüli relatív részarány-eltolódások jellemzőek mind a továbbított árutömegben, mind az árutonnakilométer-teljesítményekben.⁶⁶ A közúti távolságok árunemenkénti bontásban is növekedést mutatnak. A közúti árutovábbításban részt vevő járművek teherbírás szerinti teljesítményeit szemlélteti a 6. számú melléklet.

b) Milyen tényezők befolyásolhatják a feladók, megbízók értékítéletét a közlekedési alágazat megválasztásánál?

Abból kell kiindulni, hogy a feladók, megbízók egyáltalán igénybe vesznek-e külső szert, vagy saját kiszolgálásra rendezkednek be. Ha nem kívánnak saját eszközöket üzemeltetni, akkor a választást alapvetően négy szempont determinálja: az árutovábbítás költsége, a teljesítési vagy eljutási határidő, a küldemény/áru érzékenysége, állagvédelme, illetve a továbbítással kapcsolatos szakmai tudnivalók, szabályok sokasodása. E szempontok igazak mind az alágazatok közötti, mind a közúti szállításon belüli választási dilemmákra.

c) Milyen következtetések vonhatóak le a közút-vasút energetikai összehasonlításból?

A nemzetgazdaság közvetlen és anyagjellegű energiafelhasználásából a közlekedés részaránya 10–15%-körül mozog. Az áru- és személyforgalom fajlagos energiafelhasználásában jól érzékelhető a hajózás és a vasút előnye.

d) Melyek a kialakult teljesítményarányok jelentősebb megváltoztatásának korlátai?

A kialakult munkamegosztási arányok jelentősebb megváltoztatásának gátló tényezői lehetnek

- a szervezési-technológiai (a hazai közlekedési háttérpar fejlettsége, a jármű- és alkatrészimport helyzete, a közlekedési szokások determináló ereje, az alágazatok infrastrukturális állapota stb.), vagy
- közgazdasági eredetűek. A közgazdasági „fékező erők” a végzett teljesítmények és az előállításuk érdekében felhasznált erőforrások kapcsolatában keresendőek (ide értendő az „árkérdés”, a beruházásokkal kapcsolatos szabályozás, az alágazati költségvetési kapcsolatok alakulása stb.).

e) Miért fokozódik az időtényező figyelembevételének szükségessége a fuvarozásszervezésben?

Az egyik ok a továbbítási határidőkben, a másik a megbízói üzletmenetnek megfelelő készlet- és anyaggazdálkodásban rejtőzik. A határidő jogi szabályozása mérséklődött (kivéve a vasútnál), azokban nagyobb szerepet kap a felek megállapodása. A rendkívül elenyésző kétoldalú vasúti iparvágányos forgalmat kivéve csak a közúti⁶⁷ alágazat képes háztól-házig történő közvetlen továbbításra, minden további alágazat – többlet átrakodási szükségletet és pótlólagos időráfordítást igénylő – oda- és elfuvarozási szükségletet támaszt, többletköltségekkel. Vajon létezik-e olyan kimutatás, amely dokumentálná a nemzeti vagyonnak azt az értékben kifejezhető részét (azt az összeget), amely az országban „adott időpillanatban, vagy átlagosan úton van”? (Ezt a nagyságrendet jó lenne csökkenteni, de a kérdés csak látszólag tűnik egyszerűnek, hiszen a változtatás érintené a forgóeszköz-gazdálkodási mechanizmusokat, az anyagbeszerzést, egyes termékkibocsátók monopolhelyzetét, az elfekvő készletgazdálkodást, a tartalékolási megfontolásokat stb.)

Az egyes közlekedési alágazatok viszonylag eltérő infrastruktúrái közül a közúti, a vasúti pálya, valamint az összesített járműállomány a meghatározó. A budapesti Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér menetrendszerinti⁶⁸ személy- és áruforgalmi nagyságrendjét a 7. számú, a közforgalmú vasúti pályahálózatot és járműállományt a 8. számú, az országos közúthálózat burkolat- és kiépítési jelleg szerinti adatait a 9–10. számú, a közúti járművek állományának darabszám-kimutatását 11. számú, teherbírás szerinti összetételüket (2014 év) pedig a 12. számú melléklet tartalmazza.

⁶⁶ Lásd a fogalomtárban.

⁶⁷ A csővezetékes is képes, de ott rendkívül korlátozott az igénybevevők, a relációk és a továbbítható termékféleségek összetétele.

⁶⁸ A nem menetrendszerinti forgalom (például charterjáratok) adatait nem tartalmazza a táblázat. Ez kb. 10–15%-os volumen a menetrendszerintihez képest.

3. A HAZAI ÉS A KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉSPOLITIKA ÁTTEKINTÉSE

3.1. A magyar közlekedéspolitika történeti előzményei és jogi háttere

Annak ellenére, hogy a szárazföldi közlekedés kezdetleges formái alakultak ki legkorábban, a vízi közlekedés (folyami, tengeri), majd a csővezetékes továbbítás korszakos szabályozása⁶⁹ időrendben megelőzte a többi alágazatét. Ez a járművek – mint az emberi közlekedés bármely formájában meghatározó segédeszközök – feltalálásának, műszaki fejlődésének időrendi elemzése útján is könnyen belátható. E tekintetben kiemelkedő szerepet játszik az 1850–1920 közötti időszak, hiszen ekkor jelennek meg (több tekintetben az első) nagy technikai eredmények mind a vasúti, mind a közúti, mind a légi közlekedési eszközök tekintetében.⁷⁰

A közlekedéspolitika hazai vonatkozásában külön kiemelést érdemel gróf Széchenyi István (1791–1860) úttörő munkássága. A Széchenyi vezetésével 1845-ben létrehozott „Közlekedési Bizottmányt” a vasútépítések kezdete és a vízszabályozások sora övezte, s ő volt a reformkor, illetve a történelmi léptékű forradalom és szabadságharc körüli időszak közmunkaügyi és közlekedési minisztere is. Szellemi hagyatéka a magyar közlekedéspolitika első igazi, jelentős mérföldkövének tekinthető (mai szemmel is), ami „A felelős ministerségnek a közlekedési tárgyak iránti teendőiről szóló 1848. évi XXX. törvénycikk” alapján bontakozott ki.⁷¹

A Széchenyi-féle (VII fejezetből álló) közlekedéspolitika nem nélkülözte a nemzetközi kitekintést sem, hiszen abban azonosíthatóak mindazon tapasztalatok, amelyek ekkor már több európai ország közlekedési rendszerének működésében összesíthetőek, hasznosíthatóak voltak. A szakmai tartalomból kiemelhetőek

- a vasúti vonalhálózat kiépítésére, a mellék- és szárnyvonalakra vonatkozó megállapítások,
- a különböző közlekedési alágazatok párhuzamos fejlesztésére vonatkozó törekvések (jórészt a vasútépítés és a folyami szabályozások területén),
- a területi egységenként (vármegyék) értékelhető közlekedési fejlesztések, valamint
- a közpénzek, a közmunka szerepének megjelenítése a közlekedésépítés finanszírozásában.

Az elsősorban Széchenyi nevével fémjelzett akkori kormányzati szándékokat – több mint másfél évszázad távlatából is – lényeginek, többségében logikus szerkezetűnek, korukat meghaladó szellemiségűnek tekinthetjük, hiszen az akkori preferenciák egy részének mai megfelelői továbbra is mértékadónak tekinthetők.⁷² Munkásságában első alkalommal jelent meg a közlekedés „társadalmi beágyazottságának” távlatos üzenete, a célok és azok teljesítése érdekében felhasználható eszközök párhuzamba állítása. Ezt mutatja be kulcsszavakban, szabadon fogalmazva az 5. számú táblázat.

⁶⁹ Ennek nagyon sokféle kezdetleges formája volt, ezekre itt nem térünk ki részleteiben. Leginkább a korai tengerjogi megállapodások említhetőek.

⁷⁰ Nagy büszkeségünkre ebben több magyar világhírű feltaláló is közreműködött.

⁷¹ [13]

⁷² Például mérsékelt árszint, rendszerszemlélet, település- és vidékfejlesztés stb.

5. táblázat
Széchenyi közlekedéspolitikája

Széchenyi közlekedéspolitikája	
Célok	Eszközök
A kereskedelem és az ipar kiszolgálása elfogadható áron (olcsón)	A közlekedés fenntartásához, fejlesztéséhez állami pénzek szükségesek
A közlekedés legyen egységes rendszer	Közlekedési infrastruktúra fenntartása, engedélyezése állami funkció
A közlekedéspolitikának legyen szerepe a terület- és vidékfejlesztésben	A közlekedési díjszintek megállapítása során szükség van állami beavatkozásra
A közlekedési infrastruktúrát állami kezekbe kell csoportosítani (pálya, eszköz, jármű)	A kedvezmények igénybevétele csak nemzeti célok megvalósítása érdekében lehetséges
A vasúti közlekedés prioritása, a közút és a vízi közlekedés kiegészítő funkciója	A közlekedésben lehetséges a verseny, korlátozott állami befolyással

Forrás: Saját szerkesztés a következő alapján: Széchenyi István Egyetem Közlekedési Tanszék (2002): 7. A magyar közlekedéspolitika. Győr, Széchenyi István Egyetem. <http://ko.sze.hu/catdoc/list/cat/7086/id/7099/m/4974#10221>.
Letöltés: 2017. 04. 02.

A történeti hűség kedvéért jelezni kell, hogy

- Széchenyi mellett nagyon jelentős volt Kossuth Lajosnak (1802–1894), az első felelős kormány pénzügyminiszterének, majd (1849-től) az ország kormányzójának szerepe is, aki – többek között – az általa alapított *Pesti Hírlap*ban ismertette közlekedéspolitikai nézeteit, mintegy 30 szakcikkből. Kossuth sokkal inkább volt függetlenségpárti, mint Széchenyi. Közlekedésszakmai kérdésekben voltak két- és többoldalú vitáik is, de a közlekedés fejlesztését mindketten jórészt az állam költségén, a közteherviselés és a közmunka keretein belül képelték el. Tehát gondolataik lényegében és sok területen közösek/hasonlóak voltak, tevékenységük azonban néha ütközött is egymással.
- A magyar közlekedési rendszer kiépítésében foglalt szerepeket tekintve tehát célszerű közösen értékelni-elemezni Kossuth és Széchenyi tevékenységét. A két zseniális gondolkodónk közlekedéspolitikai eszméi – egyrészt a szabadságharc bukása, másrészt más események miatt – azonban nem valósulhattak meg a kívánatos mértékben, de mindketten korszakalkotó, kiemelkedő történelmi személyiségek a közlekedéspolitikán belül is.

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc bukását követően, az abszolutizmus időszakában inkább az osztrák közlekedéspolitika dominanciája volt jellemző hazánkban, a magyar nemzeti érdekek ismételt előtérbe kerülése a *kiegyezés* (1867) után figyelhető meg.

Ebben az időszakban került meghatározó államigazgatási pozícióba a később „vasminiszterként” aposztrofált Baross Gábor (1848–1892), akinek a tevékenysége során szinte összeforrott a közlekedés és a kereskedelem ügye.⁷³ Baross Gábort saját honfitársai/kortársai Széchenyi közlekedéspolitikai eszméinek megvalósítójaként emlegették, ő maga saját közlekedési nézeteit a nemzet gazdaságpolitikája részének tekintette. Ő is tanult külföldön, tevékenysége közlekedési területen leginkább a vasútra, a folyami közlekedésre és a postaügyekre koncentrált, számos eredeti gondolat, alkotás fűződik a nevéhez.⁷⁴

A két világháború között hazánk közlekedéspolitikája meglehetősen vegyes képet mutatott, amit lényegében a vesztes háború többirányú hálózati és rendszerkövetkezményei, valamint az újjáépítési szükségletek növekvő mértéke határozott meg. Ebben az időszakban épült meg például több budapesti

⁷³ Baross Gábor 1883-tól közlekedésügyi államtitkár, 1889-től kereskedelemügyi miniszter, utóbbi pozícióval felügyelete alá kerültek az ipari, a kereskedelmi, a vám, a közlekedési (a tengerészeti), a szabadalmi és a statisztikai ügyek is.

⁷⁴ Ilyen például a vasúti tarifarendszer kialakítása, az államvasút kialakítása, a flumei kikötő építése, a Budapest-Bécs telefonvonal létesítése, a Postatakarékpénztár alapítása, a folyamhajózás elindítása, az Al-Duna hajózhatóvá tétele (ez utóbbit már nem érte meg).

Duna-hídalap, a csepeli szabadkikötő, fejlesztésre került a postai és a hírközlési alágazat, valamint szerény mértékben beindult a polgári légi közlekedés is. A korszak nem volt mentes jelentős politikai harcoktól, a közlekedést érintő külső és belső problémakezelésektől sem.

Az 1945–1968 közötti időszakban a közlekedéspolitika jórészt az úgynevezett tervutasításos rendszer szolgálatában állt, ami lényegében (vagy főleg) a központilag előírt ipari, mezőgazdasági termeléshez és a célzott kül- és belkereskedelmi forgalomhoz kapcsolható árutovábbítási igények kielégítését célozta. A közlekedéspolitika irányítóinak személyi összetétele gyakorta változott, az ágazati felsővezetők a tervciklusokon belül is cserélődtek.⁷⁵

Az úgynevezett „új gazdasági mechanizmus”-hoz kapcsolhatóan, 1968 őszén jelent meg Dr. Csanádi György⁷⁶ akadémikus, közlekedés- és postaügyi miniszter gondozásában az új „Közlekedéspolitikai Konceptió”, amely ismét korszakos jelentőséggel bírt, s 1980-ig jelölte ki a követendő irányt és a tennivalókat. Lényegét a 6. számú táblázat szemlélteti.

6. táblázat

Az 1968. évi magyar közlekedéspolitikai koncepció⁷⁷

Célok	Eszközök
A személy- és teherforgalom színvonalának emelése	A vasúti hálózat korszerűsítése, vontatással, távközlő- és biztosítóberendezésekkel együtt
A közlekedés gazdaságosságának javítása	A gyenge forgalmú vasútvonalak megszüntetése, körzetesítés, központosítás
A közlekedési alágazatok munkamegosztásának alakítása a közút javára	A közúthálózat bővítése, új települések bevonása az autóbusz-közlekedésbe
A közlekedés munkaerő-gazdálkodási gondjainak kezelése, a kedvezőtlen munkakörülmények felszámolása	A közúti szektorok (közhasználatú, célfuvarozó, közületi) közötti verseny gerjesztése, darabáru-fuvarozás, vasútállomási oda- és elfuvarozás, szállítmányozási jellegű feladatok
Korszerű forgalom- és üzemszervezési módszerek bevezetése, az üres futás csökkentése, járműtípus-feladatoptimalizálás	A kiegészítő alágazatok (vízi, légi, csővezeték) arányos fejlesztése

Forrás: Saját szerkesztés a következő alapján: Széchenyi István Egyetem Közlekedési Tanszék (2002): 7. A magyar közlekedéspolitika. Győr, Széchenyi István Egyetem. <http://ko.sze.hu/catdoc/list/cat/7086/id/7099/m/4974#10221>.
Letöltés: 2017. 04. 02.

1968-ban különös hangsúlyt kapott az általános gazdaságpolitika (népgazdaság) és a szakterületi politika (közlekedéspolitika) összhangteremtése az új gazdaságirányítási rendszer és az intenzívebb infrastruktúra fejlesztés követelményei miatt. Az egyik legfontosabbnak vélt akkori közlekedéspolitikai intézkedés: az összes, 1982-ig megszüntetett gyenge forgalmú vasútvonalak hossza: normál nyomtávú: 722 km, keskeny nyomtávú: 1176 km, összesen: 1898 km.⁷⁸ A közúti darabáru-fuvarozást a Volán Tröszt és vállalatai vették át. A Volán Tröszt később, 1983. december 31-én kormányhatározattal szűnt meg, helyette a Volán Vállalatok Központja került megalapításra (1984. január 1. és 1989. december 31. között működött), a Volán Egyesülés jelentősen módosult (csökkentett) feladat- és hatáskörrel 1990. január 1-től működik/létezik.

A Kormány 1978 októberében terjesztette be az Országgyűlésnek az 1968-as Közlekedéspolitikai Konceptió végrehajtásáról és a továbbfejlesztés irányairól szóló beszámoló jelentést. Az ott elhangzottak eredményeként fogadta el a Kormány a továbbfejlesztett közlekedéspolitikai koncepciót 1979. május 21-én mint a közlekedéspolitika továbbfejlesztéséről és a megvalósítá-

⁷⁵ Közlekedésügyért felelős miniszterek, időrendben: Gerő Ernő 1945–1948, Bebrits Lajos 1948–1956, Kossa István 1957–1963, Csanádi György 1963–1974.

⁷⁶ Dr. Csanádi György (1905–1974) mérnök, műegyetemi tanár, a MTA levelező, majd 1970-től rendes tagja, hosszú ideig a MÁV vezérigazgatója. 1962–1963 között miniszterhelyettes.

⁷⁷ A táblázatban szereplő célok és eszközök soronként nem összerendezettek.

⁷⁸ Megjegyzés: a rendszerváltozást követően több kisebb vonalon visszaállításra került a vasúti forgalom.

sához szükséges főbb állami intézkedésekről szóló munkaprogramot. Ez a munkaprogram – bár alkotói eredetileg másfél-két évtizedes távlatlalt kalkuláltak – azonban nem teljesült egészében, mert a háttérben meghúzódó politikai és gazdasági változások időközben már számottevően éreztették hatásukat. Az 1980-as évek közepétől már erősödtek a deregulációs nézetek, a korábbi nagy szervezetek megszüntetésének igénye, az infrastrukturális költségviselések szerkezeti változtatásának (beruházások, illetve üzemeltetési költségek) követelménye, az önálló vállalati gazdálkodás növekvő szerepe, a külföldi tőke befektetési érdeklődése, illetve a privatizáció „előszela”. A 80-as évek második felében világbanki hitelből indult az M0 autópálya fejlesztése, ami gyökeres változást hozott a finanszírozásban és a mai napig jelentős hatást gyakorol a közúthálózat szerkezetére.⁷⁹

Az 1989 évi politikai és gazdasági rendszerváltás a közlekedéspolitikában is megjelent, s számos tekintetben korrekciókat sürgetett. A rendszerváltást követően 1992-ben kerültek újra a Kormány elé a közlekedéspolitikai tézisek, de különböző okok miatt a Parlament plenáris ülése elé már nem kerültek. A rendszerváltozás utáni első közlekedéspolitikai koncepció megszületését vélelmezhetően két ok késleltette: egyrészt az átlagosnál sokkal magasabb törvényalkotási (időbeli) zsúfoltság, másrészt a közlekedés akkori nemzetgazdasági ágazati mutatóinak aktuális állapota. Csak néhány példa: az 1980-as évek elején

- a makrogazdasági elemzések kimutatták, hogy a rendszerváltás okozta átalakítások a közlekedés iránti szükségletek fajlagos csökkenését eredményezték,⁸⁰
- a közlekedésben foglalkoztatottak aránya annak ellenére növekedett (6,6%-ról 7,3%-ra), hogy az ágazat GDP termelési részaránya csökkent (7,7%-ról 6,2%-ra)
- a hazai személyforgalomban növekedett az egyéni közlekedés aránya (48%-ról 60%-ra),⁸¹
- az alágazati munkamegosztásban a közúti részarány 27%-ról 45%-ra, a csővezetékes továbbítás 11-ről 18%-ra nőtt, miközben a vasúti teljesítmények aránya 57%-ról 31%-ra csökkent, a belvízi hajózásé pedig stagnált (5-6%).

A rendszerváltást közvetlenül követő új közlekedéspolitikát tehát sokkal inkább jellemezte az önálló, szakterületenkénti törvényalkotás, mint az egységes koncepció megalkotása iránti igény. [Ezen időszakban született a vasútról szóló 1993. évi XCV. törvény, a légiközlekedésről szóló 1995. évi XCVII. törvény, a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. törvény, illetve a közutak finanszírozásáról szóló 1992. évi XXX. törvény is. E jogszabályok már előrevetítették az új közlekedéspolitika megalkotását, ami a magyar közlekedéspolitikáról és a megvalósításához szükséges legfontosabb feladatokról szóló 68/1996. (VII. 9.) OGY-határozat elfogadásával vált valóra.⁸² Az OGY határozat végrehajtásának részleteit a 2212/1996 (VII. 31.) számú kormányhatározat tartalmazta.]

Hazánk a rendszerváltással a piaczgazdálkodás részévé vált, ennek a szakpolitikákban is tükröződnie kellett.

Az 1996. évi közlekedéspolitika egyes meghatározó sajátosságait mutatja be a 7. számú táblázat.⁸³

⁷⁹ Az 1974-1989 közötti időszak közlekedésügyért felelős miniszterei voltak: 1974 Rödönyi Károly, 1976 Pullai Árpád, 1984 Urbán Lajos, 1989 Derzsi András. Ezt követően 1989-2000 között: 1990 Siklós Csaba, 1993 Schamschula György, 1994 Lotz Károly, 1998 Katona Kálmán, 2000 Nógrádi László, 2000. december 1-től 2002-ig Fónagy János.

⁸⁰ Ez származhatott a fajlagos szállítási igény egyébként kívánatos mérséklődéséből, de sokkal inkább a korábbiakat messze meghaladó társadalmi gazdasági szerkezetváltozásokból.

⁸¹ Ez nemcsak a fejlődő motorizáció, hanem az útépitések és az érezhető életmódváltás eredménye is volt.

⁸² [14]

⁸³ A részletekről lásd [4] 1-3. pontban foglaltakat, 1-2. oldal. A táblázat összefoglaló jellegű, nem teljes körű.

7. táblázat

Az 1996. évi magyar közlekedéspolitika egyes meghatározó sajátosságai

Célok (stratégiai hangsúlyok)	Eszközök (területek)
az EU-integráció mint tendencia	infrastruktúra, hálózat, EU hálózati kapcsolódások, járműpark-jellemzők
kapcsolat a szomszéd országokkal	forgalom, határállomások fejlesztése
az emberi és környezeti szempontok határozottabb figyelembe vétele	szabályozás, humánpolitika, baleseti helyzet, közlekedésbiztonság
arányos térségi fejlesztés	belföldi autópálya- és gyorsforgalmiúthálózat-fejlesztés
piackonform gazdaság és közlekedés	hatékonyság, alkalmazkodóképesség, reziliencia

Forrás: Saját szerkesztés a következő alapján: A magyar közlekedéspolitikáról és a megvalósításához szükséges legfontosabb feladatokról szóló 68/1996. (VII. 9.) OGY határozat. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=996h0068.OGY> Letöltés: 2017. 04. 03.

Az 1996-ban történt elfogadás utáni elemzések jelezték, hogy a magyar háztartások jövedelmük közel ötödét költik a közlekedéssel kapcsolatos kiadásokra. A közlekedés – miközben biztosítja az emberek, áruk, szolgáltatások szabad áramlásának feltételeit – a közlekedési balesetek, az energiafogyasztás, a lég- és zajszennyezés, a területfoglalás révén káros hatásokat is kifejt a környezetre. Elvárásként megjelent, hogy a magyar közlekedésnek tudatosan hozzá kell járulnia az életminőség javításához, a környezettel összhangban álló fenntartható fejlődéshez.

Országos jelentőségű feladatnak minősült a gyorsforgalmi úthálózat kiépítése, a XXI. századi követelményeknek megfelelő vasúti közlekedés megteremtése, a magyar belvízi hajózás újjáélesztése a Duna–Rajna–Majna vízi út közepén, valamint a dinamikusan növekvő légi közlekedési piacon a szilárd pozíciók megszerzése. A közlekedéspolitika céljai csak nemzeti összefogással, a Kormány, az önkormányzatok, a hazai és nemzetközi befektetők, a magántőke és a magánvállalkozók összehangolt munkájával valósíthatók meg. A közútépítések akkori helyzetébe, a finanszírozási konstrukciókra és az autópálya építés folyamatára enged betekintést az Állami Számvevőszék korabeli összehasonlító szakmai elemzése.⁸⁴ Talán nem mellékes, hogy a „96-os” közlekedéspolitika említi először például a logisztikai kapcsolódásokat, a tervezett EU-csatlakozásból eredő konvergenciákat, a kerékpáros közlekedés jelentőségének növekedését, de nem feledkezik meg a szociálpolitikai vonatkozásokról, valamint az egyes közlekedési módok közötti kooperációt elősegítő (kombinált árutovábbítási) megoldások fontosságáról sem.⁸⁵

A következő közlekedéspolitikai mérőföldkő a 2003–2015-ig terjedő időtávlattal készült „Magyar közlekedéspolitika”, amelyet a 19/2004 (III. 26.) OGY határozatban fogadott el a Parlament.⁸⁶ E határozat szerinti fő stratégiai irányokat lásd a 8. számú táblázatban.⁸⁷

⁸⁴ [15]

⁸⁵ A „96-os” közlekedéspolitika tanulmányozása során érzékelhető, hogy egyes szakmai tartalmak és célkitűzések a korábbi szakpolitika folytatásaként is felfoghatóak.

⁸⁶ [16],[17]

⁸⁷ Jelen állapotokat tekintve megállapítható, hogy – sajnos – sem a kb. két évtizeddel korábbi, sem a 2003–2015 közötti közlekedéspolitikai célkitűzések nem valósultak meg teljes körűen (különösen nem a kombinált árutovábbítás, a belvízi szállítás vagy a hazai üzemeltetésű légi forgalom területén).

8. táblázat

A 2003–2015 közötti magyar közlekedéspolitika lényegi sajátosságai

Célok (stratégiai hangsúlyok)	Eszközök (területek, elemek, kiemelések)
Az életminőség, az egészségmegőrzés, a területi különbségek csökkentése, közlekedésbiztonság, az épített és természeti környezet védelme	A páneurópai hálózat magyarországi bővítése, elővárosi vasúti közlekedés, járműcsere-program
Az eu-integráció elősegítése	A főváros központúságot oldó gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése
A kapcsolatok javítása a környező országokkal	A közlekedési alágazatok összehangolása, a környezetszennyezés mérséklése
Regionális területfejlesztési célok	A közlekedési tarifák eu-konform rendezése, integrált menetjegyrendszer, budapesti közlekedési szövetség, a munkakörülmények javítása, közlekedési oktatás
Hatékonyabb, szabályozott versenyhelyzet	Logisztikai szolgáltató központok fejlesztése

Forrás: A 2003–2015-ig szóló magyar közlekedéspolitikáról szóló 19/2004. (III. 26.) OGY határozat. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=a04h0019.OGY> Letöltés: 2017. 04. 02.

A 2003–2015 közötti célkitűzésekben újszerűen megjelenik például a városi közlekedéspolitikai koncepció kidolgozásának igénye. A vasúti közlekedésben újszerű az EU-irányelveknek megfelelő független pályakapacitás-elosztó szervezet, amelynek feladata a pályakapacitások megkülönböztetés nélküli elosztása a hazai és a külföldi kereskedő vasutak között, valamint pályahasználati díjak megállapítása és beszedése. Az egyetemes szolgáltatások (bárki számára hozzáférhető közszolgáltatások) rendszerét kiterjesztették a vasutakra és a menetrendszerinti autóbusz közlekedésre is. (Az utóbbit hosszú évtizedeken keresztül a megyei Volán társaságok látták el, de ezek azóta már átalakultak regionális közlekedési szervezetekké.) Hazánk számára – a velünk együtt (2004-ben) az EU-hoz csatlakozó más országok többségéhez hasonlóan – nagy kihívást jelentett az infrastruktúra kibővítése és fenntartása. Ennek egyik oka az, hogy a magyar közlekedés fejlettsége (általános gazdasági fejlettségünkhöz hasonlóan) több mérőszámában sem éri el az uniós átlagot. Bár a magyar közlekedési hálózat megfelelően tagolt, de a motorizáció, a munkamegosztás, a növekvő mobilizáció és az időbeni sajátosságok gerjesztette forgalmi igények számos helyen meghaladják a közúti, illetve vasúti pályakapacitásokat. Közlekedési hálózatunkat Budapest-centrikusság és jelentős regionális különbségek jellemzik.⁸⁸ Magyarország gazdaságföldrajzi fekvése kedvező, ami jó lehetőséget kínál a nemzetközi kereskedelmi, közlekedési, logisztikai szolgáltatások hazai fejlődésére.⁸⁹ Az autópálya-építések fontosságát mutatja, hogy közelségük meghatározó a külföldi tőke telephelyválasztásában.⁹⁰ Elsősorban úthálózatunk minősége marad el a forgalmi igényektől. Vasúthálózatunk szolgáltatási színvonala és műszaki jellemzői sok tekintetben nem felelnek meg a kor kihívásainak. A vasúti közlekedés (különösen az árutovábbítás) versenyképessége az elmúlt évtizedekben folyamatosan romlott, alágazati részaránya minden értékelhető dimenzióban kedvezőtlenül alakult. Az egyéni személyközlekedés részaránya annak ellenére növekszik (a közösségi közlekedés terhére), hogy nem épültek ki teljesen a P+R bázisok és állandósulnak a nagyvárosi parkolási problémák is. Lehetséges fő ok: a közösségi

⁸⁸ Egyszámjegyű autópályáink országos főútvonalaink – egy kivétellel – Budapestről indulnak, a vasútnál is – történelmi okokból – jellemző a transzverzális vonalak hiánya. A hazai régiók közlekedési kapcsolatokkal való ellátottsága nagyon vegyes, feltétlenül szükség lenne a nivellálásra, különösen munkahely-teremtési, ipartelepítési okokból.

⁸⁹ A kedvező földrajzi adottságok miatt a megelőző évtizedekben többször is volt olyan elképzelés, amely a Budapest-környéki agglomerációt közép-európai logisztikai elosztó/disztribúciós szintre emelhetné volna, különösen a légi küldemények tekintetében. Ez sajnos – egyeztetési nehézségek és a heterogén szakmai szándékok miatt – még nem valósult meg. (E tekintetben fővárosunknak voltak/vannak riválisai a közép-európai térségben. A logisztikai elosztó központoknak a gazdaságra és a munkahelyteremtésre vonatkozó hatásai közismertek. A funkciók telepítése több – itt most nem részletezett – pótlólagos előnnyel is jár, amelyeknek egy része a közigazgatást is érinti mind feladat, mind adóbevétel vonatkozásában.)

⁹⁰ Nagyon sok külföldi tőkebefektetőnél – az olcsóbb munkaerő mellett – fontos szempont volt a közlekedési infrastruktúra közelsége, a gyors elérhetőség. Ez különösen megfigyelhető a keleti országok autópálya-fejlesztéseit követő beruházásoknál. 2017 áprilisában jelentették be az Üllő–Cegléd közötti gyorsforgalmi út alapkövetését (45 km, 72 md. Ft.) Az elmúlt évek során mintegy 2500 milliárd befektetéssel, a jelenlegi 1450 kilométer hosszúságú gyorsforgalmi úthálózat 2022-ig további több mint 900 kilométerrel bővül majd.

közlekedés nem tud lépést tartani az agglomerációs ingázók számának növekedésével, ezért célszerű a munkahelyi (közigazgatási, egészségügyi, sport, kulturális, művészeti, egyéb alapellátási stb.) ügyek fejlesztését együtt kezelni a közlekedési témakörökkel. Az EU-csatlakozás nemcsak érintette, hanem – több tekintetben – felül is írta a 2003–2015 közötti közlekedéspolitikai koncepció egyes szakmai elképzeléseit és ennek eredményeként – több külső és belső ok által determináltan – előtérbe kerültek olyan más alapszerkezetű, vagy kissé eltérő szakmai fókusszal/rendeltetéssel készült anyagok, amelyek nem kifejezett „Közlekedéspolitikai Koncepció”-ként, hanem fejlesztési tervként, operatív programként vagy stratégiaként funkcionáltak/funkcionálnak. Ezek áttekintését a 9. számú táblázat mutatja be:

9. táblázat

A 2003–2015 között megjelent magyar közlekedési „szakanyagok” áttekintése

Új Magyarország Fejlesztési terv 2006 [18]	Egységes közlekedésfejlesztési stratégia (EKFS) – Alágazati 2008 Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia [23]
ÚMFT Közlekedési Operatív Program (KözOP) 2007 [19]	Új Széchenyi Terv, Közlekedési fejezet 2011 [24]
Egységes közlekedésfejlesztési stratégia (EKFS) – Zöld könyv 2007 [20]	Széll Kálmán Terv, Közlekedési fejezet 2011 [25]
Egységes közlekedésfejlesztési stratégia (EKFS) – Fehér könyv 2007 [21] Stratégia az intelligens közlekedési rendszerek és szolgáltatások hazai fejlesztéséhez. Vitaanyag. [22]	Nemzeti Közlekedési Stratégia /továbbiakban: NKS/ (Nemzeti közlekedési koncepció) Vitaanyag. 2013. [26] NKS OVK (Országos vasútfejlesztési koncepció) 2014 Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) 2014-2020 közötti időszakra.

Forrás: A szerző saját szerkesztése

A 9. számú táblázatban szereplő szakanyagok egyenként is meglehetősen terjedelmesek, rendkívül időigényes a közöttük meglévő összefüggések feltárása és azok összevetése az 1.3.2. pontban szereplő uniós közlekedéspolitikai célkitűzésekkel, követelményekkel. A különböző szakanyagok közötti – egyébként sokszorosan összetett és felelősségteljes – elvi és végrehajtási szinkronizáció elsősorban a közigazgatás egyes szervezeteinek (központi államigazgatás, kormányhivatalok, önkormányzati szektor) feladata volt/lehet, hiszen a források jórészt közösségek/költségvetésiek és a megvalósítási, ellenőrzési hatásköri funkciók is rendelkezésükre álltak/állnak. A versenyszféra piaci szereplőitől leginkább – a saját érdekeiket is figyelembe vevő – tevőleges és aktív közreműködés volt elvárható, vagy várható el.

A külső szemlélő számára felvetődhet a kérdés: hogyan lehet kezelni az egyidejűleg hatályban lévő, látszólag azonos vagy egymáshoz közeli témakört felölelő több hazai koncepciót, tervet, stratégiát, programot. A heterogén megjelenést nemcsak a kormányzati ciklusok eltérései (és az abból eredő kormányzaton belüli munkamegosztási változatok), de sok más szempont együttes hatása is befolyásolja: például az EU szabályozási korrekciók és támogatási konstrukciók/forrásmegosztások, a nemzetgazdasági szintű egyensúlyi, növekedési hangsúlyok/kilátások, a makrogazdasági prioritások és – nem utolsósorban – a közlekedéspolitikát körülölelő más ágazatok (ipar, mezőgazdaság, kereskedelem stb.) szempontjainak figyelembevétele. Joggal merül fel a hatásmechanizmusok szintetizálásának igénye. Az alkotók és a végrehajtók felelőssége az egymás hatását esetleg kioltó, egymással esetleg ellentétes programok vagy intézkedések kiszűrése, de az egymást segítő úgynevezett multiplikátorhatások erősítése is. Itt szerepe lehet a logisztikából ismert szinergiakeresésnek is. Sok, a 9. számú táblázatban szereplő anyag volt előzetes, széleskörű szakmai vitán vagy társadalmi egyeztetésen.⁹¹

⁹¹ Ilyen szakmai vagy társadalmi egyeztetéseken természetes felszínre kerülhetnek ellentétes nézetek azonos kérdésben, ilyen esetekben javasolható a megalapozott, súlyponti álláspontok közötti prioritási sorrend felállítása. A közlekedés hosszú távú döntési következményekkel járó, komplex gondolkodásmódot igénylő témakör, ahol a közösségi érdekeknek elsőbbséget kell adni a magánérdekekkel szemben.

A rendszerváltás előtti (1989-ig), a rendszerváltástól az EU belépésig (1990–2004-ig), illetve az EU-belépéstől napjainkig (2004–2017) számított időintervallumok jelentősen eltérő igényeket támasztottak a stratégiakutatókkal, koncepció-alkotókkal és a végrehajtásban résztvevőkkel szemben.

3.2. Az EU közlekedéspolitikájának rövid bemutatása

Számunkra – Európai Unió tagországgént, de attól függetlenül is – fontos ismernünk a közösségi közlekedéspolitika legfontosabb mérföldköveit, különösen a hazánkat is érintő szakmai vonatkozások sokaságát. Az EU működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (Alapjogi Charta) VI., *Közlekedés* címének 90. cikkében leszögezi: „A Szerződések célkitűzéseit az e címben szabályozott területen egy közös közlekedéspolitika keretében kell végrehajtani”.⁹² Ebből ered, hogy

- a közlekedéspolitikának nemcsak nemzeti, hanem nemzetközi rendelkezései, szakmai vonatkozásai is vannak,
- az EU tagjának a közösen elfogadott rendelkezéseket implementálnia kell saját jogrendszerébe,
- a fejlesztéseknél, a hálózati kapcsolódások kialakításánál a nemzeti szempontok mellett érvényesíteni kell a közösségi érdekeket is.

Az EU-t megelőző időszaknak (Római Szerződés, Szén- és Acélközösség, Közös Piac) nem volt deklarált külön közlekedéspolitikája, az integrált szempontok helyett sokkal inkább néhány kiemelt tényező játszott domináló szerepet, nevezetesen: a versenysemlegesség és a közös európai hálózatok, kialakítására vonatkozó törekvés. Az európai közösség szakpolitikájának fejlődéstörténeti mérföldköveit igyekszik szemléltetni a 10. számú táblázat:

10. táblázat⁹³

Az európai közösség közlekedéspolitikájának fejlődési mérföldkövei

Egységes európai okmány. (Single European Act) 1986.[28]	Az európai parlament és a tanács 884/2004/EK határozata (2004. április 29.) a transeurópai közlekedési hálózat fejlesztésére vonatkozó közösségi iránymutatásokról szóló 1692/96/EK határozat módosításáról. [31]
A közös közlekedéspolitika jövőbeni fejlesztése. 1992. (Common Transport Policy CTP) [29]	Az Európai Unió közlekedéspolitikájának Fehér Könyve 2010-ig: ideje dönteni. 2001. White Paper European Transport Policy for 2010: time to decide. [32] Tartsuk mozgásban Európát: közlekedési politika a fenntartható mobilitás érdekében. (A 2001-es Fehér Könyv felülvizsgálata) 2006. [33]
Az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés. 1992. [30]	Fehér Könyv. Útiterv az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforráshatékony közlekedési rendszer felé. [34]

Forrás: A szerző saját szerkesztése a táblázatban megjelölt források alapján

Az EU-n belül a közlekedés jelentőségét jól reprezentálják a következő gondolatok:

„A közlekedési szektor kulcsfontosságú gazdasági ágazat, mely számottevően hozzájárul a gazdasági teljesítményhez (hozzájárulásának mértéke 4,8% – 548 milliárd euró – bruttó hozzáadott érték a 28 tagállamot tömörítő EU egészében), és több mint 11 millió munkahelyet biztosít Európa-szerte.

Az Európai Bizottság célja, hogy továbbfejlessze a hatékony, biztonságos és fenntartható közlekedési szakpolitikákat, elősegítse térnyerésüket, és megteremtse a feltételeit annak, hogy az ágazat versenyképes legyen, hozzájáruljon a gazdasági növekedéshez, és munkahelyeket hozzon létre.

⁹² [27] 85.

⁹³ A 6. számú táblázat – terjedelmi okokból – nem tartalmazza teljes körűen a páneurópai/helsinki közlekedési folyósokra (például TEN-T, TINA hálózat) vonatkozó anyagokat, illetve az egyes alágazatokra (például a vasutakra, vagy a légi közlekedésre) hozott EU irányelveket vagy más rendelkezéseket.

Az európai közlekedési ágazat előtt álló legfontosabb kihívások:

Korunk társadalmában egyre nagyobb szerepet játszik a mobilitás és ezáltal a közlekedés. Az uniós közlekedéspolitika azt hivatott elősegíteni, hogy az európai közlekedési rendszerek meg tudjanak felelni az előttük álló legnagyobb kihívásoknak:

- A **forgalmi torlódások** a közúti és a légi közlekedésben egyaránt problémát jelentenek. A torlódások költségvonzata már a jelenlegi forgalom mellett is az éves uniós GDP mintegy 1%-ára tehető, a jövőben pedig várhatóan mind a személy-, mind az áruszállítás tovább bővül majd.
- A **kőolajfüggőség** továbbra is jelentős kihívást jelent. Annak ellenére, hogy a közlekedés egyre energiahatékonyabbá válik, 96%-ban még ma is az olajra van utalva. A készletek a jövőben mind szűkösebbek lesznek, a kőolajellátást pedig egyre inkább olyan lelőhelyek biztosítják, amelyek instabil térségekben találhatóak. 2050-re a kőolaj ára az előrejelzések szerint a 2005-ös ár több mint kétszeresére fog növekedni.
- A legfontosabb kihívások egyike az **üvegházhatású gázok kibocsátása**. Ahhoz, hogy a globális felmelegedés ne haladja meg a 2°C-ot, az Európai Uniónak el kell érnie, hogy 2050-re a közlekedési ágazat számlájára írható kibocsátások az 1990-ben mért szinthez képest 60%-kal csökkenjenek.
- Az Európai Unión belül az **infrastruktúra** egyenetlen fejlettségű.
- Végezetül fontos kihívást jelent a **verseny** is: az EU közlekedési ágazatának egyre több versenytárral kell számolnia a világ egyéb régióiban található közlekedési piacok gyors fejlődése következtében.”⁹⁴

A közlekedéspolitikát és a közlekedésigazgatást valamely módon érintő uniós joganyagok száma és terjedelme nagyon magas, hiszen azok közlekedési alágazatonként (például vasúti, közúti, légi, vízi), de sokszor szakmai témakörönként (például felelősségbiztosítás, alágazati kapcsolódások, biztonsági szabályzatok és követelmények, beszerzések, eseményjelentések, jogsértések kezelése, környezetvédelmi cselekvési programok, zajkibocsátás, rezgés- és sugárzásvédelem, utasjog, menetíró készülékek, légtérhasználat, műszaki szabványok, vasúti hálózatok átjárhatósága, vezetői engedélyek, légi járatok üzemeltetési szabályai, munkaidő szervezés, időszámítások, felügyeleti szervek, személyes adatkezelés, statisztikai adatok gyűjtése stb.) is differenciáltak, szelektív módon /is/ tanulmányozhatóak.⁹⁵

Az Európai Bizottság tehát 2006-ban áttekintette a korábbi időszakra vonatkozó közlekedéspolitikáját, és úgy döntött, korrigálja a 2001-ben kitűzött célok egy részét. Jelenleg tehát az „Útitervezés az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforráshatékony közlekedési rendszer felé” c. *Fehér könyvet* tekinthetjük az évtized végéig (2020-ig) terjedő időszak mértéktartó közlekedéspolitikai dokumentumának. A jelenlegi tervek szerint 2050-re fejlett, biztonságos, reziliens (rugalmasan ellenálló), fenntartható közlekedési hálózatokat és szolgáltatásokat kell kialakítani. A dokumentum nemcsak ezek lehetséges finanszírozásának elveit/formáit körvonalazza, hanem útmutatásokat ad műszaki fejlesztésekre, környezetbiztonsági/védelmi intézkedésekre is. A magyar kormány a 2007-től lehívható EU-s támogatások felhasználhatóságának tudatában fogadta el a 2007–2020-ig szóló Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégiát (EKS), ami az EU *Fehér Könyvének* szakmai vonatkozásait helyezi el/vezeti be a hazai jogrendszerbe.

⁹⁴ [35] 1.

⁹⁵ [36] E kérdéseket – terjedelmi okokból – csak részben és röviden tárgyaljuk (lásd 1.4. pontban), de az egyes témák iránt részletesen érdeklődő olvasónak javasolható az EU hivatalos oldalainak felkeresése és a vonatkozó szakanyag megkeresése (egyes részei az irodalomjegyzékben is szerepelnek).

4. A KÖZLEKEDÉSPOLITIKA SÚLYPONTI TERÜLETEI

4.1. A közlekedéspolitikáról általában. Miért és hogyan?

A közlekedés és a közlekedéspolitikai kapcsolatát is kettős megítélés jellemzi: az egyik szerint a közlekedéspolitikának – interdiszciplináris módon – fel kell használnia a tudomány eredményeit, de önmaga nem tekinthető tudománynak, sokkal inkább egy fontos nemzetgazdasági ágazat szakmai „bibliáját” vagy fejlesztési elképzeléseinek sokszínűen összerendezett megjelenési formáját jelenti. A másik megfontolás a közlekedéspolitikát a politikatudomány (tehát nem a gazdaságtudomány, hanem a politológia) részeként kezeli. Ez utóbbi gondolat a közlekedéspolitikáról szóló döntéseket magasabb döntéshozói szintekre emeli, hiszen a közlekedési rendszerek működési zavara vagy azok nem kívánatos kiesése viszonylag gyorsan transzformálhat politikai ügyet olyan eseményekből, amelyek eredetileg gazdasági, műszaki, vagy üzemeltetési természetűek voltak. Ezt a gondolkodásmódot erősíti az az elképzelés is, amely a közlekedéspolitikát olyan aktuális beavatkozási mechanizmusnak vagy jövőbeni célrendszernek tekinti, amely a gazdaságbiztonság, illetve a gazdasági biztonság megőrzését, a kiegyensúlyozott állapotok fenntartását vagy konkrét fejlesztési projektek (például ellátási folyamatok, hálózatok, térségi felzárkóztatások, közszolgáltatások homogenizálása, természetvédelmi célok stb.) megvalósítását célozza akár speciális ösztönző rendszerek, akár a közigazgatás vagy a jog eszköztárának alkalmazásával. A közlekedéspolitika alkotásának és végrehajtásának legfőbb letéteményese tehát a nemzetközi kötelezettségvállalásokon, vagy saját nemzeti döntéseken alapuló állami akarat, szükség szerint kiegészítve önkormányzati közreműködéssel.

Miért van szükség közlekedéspolitikára?

Azért, mert

- a közlekedés szorosan összefonódik az EU belső piac létrehozásával és kiteljesítésével, ami új munkahelyeket és gazdasági növekedést jelent. Az EU közlekedési szakpolitikája a négy ismert uniós alappillér közül hármat érint (a személyek, a szolgáltatások és az áruk szabad mozgását),
- az EU világkereskedelme/külkereskedelme közlekedés nélkül nem létezhetne (90%-a tengeren zajlik),
- a közlekedéspolitikának köszönhető a környezetszennyezés elleni, a vasúti, a vízi, a közúti és a légi közlekedés egységesítésével és piacbővítésével kapcsolatos szabályok nagy része,
- javul az európai infrastruktúra, kialakul/t/ a transzeurópai hálózat,
- megjelenik az utasjog, az igénybevevők általános és integrált alapjogokkal rendelkeznek⁹⁶, a közlekedési szakpolitika jól beilleszthető sok más szakterület hasonló anyagai közé⁹⁷, segít az aktuális társadalmi-gazdasági igények kielégítésében, elősegíti a gazdasági növekedést, javítja az általános életkörülményeket,
- kiszolgálja a növekvő mobilitási igényeket,
- választ ad az egyes közlekedéshordozók kiegyensúlyozott fejlesztésére.

A közlekedéspolitika célja egy olyan – szerkezetében és méreteiben arányos – komplex közlekedési rendszer kiépítésére és fenntartható üzemeltetésére irányuló nyilvános hosszabbtávú intézkedési

⁹⁶ [11] 1.

⁹⁷ További szakpolitikai példák: adóügy, digitális gazdaság, egészségügy, élelmiszerbiztonság, energiaügy, foglalkoztatás, kereskedelem, verseny, regionális kérdések, innováció, oktatás, kutatás, világűr stb.

program, amely egy célzott terület (kontinens, ország, régió, vagy település) és annak kisebb-nagyobb közösségei (lakossági rétegek, piaci verseny szereplői, illetve a költségvetési szféra adott egységei) számára lehetővé teszi az igénystruktúrák szerint tagolt, ugyanakkor korszerű, biztonságos, környezetkímélő helyváltoztatás folyamatos, rendszerszerű működését.

A közlekedéspolitikai célok ütemezett megvalósítása alapul szolgál az adott térség egyensúlyi-növekedési, gazdaság-stabilitási céljainak eléréséhez, sőt külső kapcsolatainak fejlesztéséhez is.

Hogyan készül a közlekedéspolitika?

A megalapozott közlekedéspolitika elkészítése hosszú, mély előzetes elemzéseket, kutatásokat és egyeztetéseket igénylő feladat. Az előkészítés során értékelni kell a megelőző időszak végrehajtását, adatokat kell gyűjteni, át kell tekinteni az uniós és a szomszéd országok hasonló törekvéseit, terveit, egyeztetni kell a társ szakpolitikák alkotóival és döntéshozóival, az egyes közlekedési alágazatok vezető képviselőivel. Az aktuális helyzetkép rögzítését követően új – társadalmi-gazdasági súlypontokon alapuló prioritásokat is megjelölő – téziseket, víziókat kell felvázolni. Meg kell találni a szakmailag helyes kiindulási és viszonyítási pontokat, és a cél eléréséhez vezető módszereket. A feladat végrehajtása során (gyakran) konzultálni kell a gazdasági és társadalmi élet különböző szektorainak (ipar, mezőgazdaság, kereskedelem, lakosság, kultúra stb.) reprezentánsaival, de párhuzamosan a szakterület kiemelkedő kutatóival, oktatóival is.

A közlekedéspolitikai összefüggésrendszere megköveteli alágazati és regionális szemléletű helyzetértékelések készítését, viszonylati és szezonális forgalomszámlálásokat, valamint a közlekedési szolgáltatásokkal kapcsolatos elvárások felmérését is. Több közlekedéspolitikai döntés előkészítése zajlott olyan formában, hogy az alkotók készítettek egy úgynevezett kiinduló analízist, aktuális problémaelemzést, funkcióelemzéseket, jövőbeni célmeghatározásokat és stratégiai fókuszokat, időbeni ütemezéseket, eszköz- és finanszírozási hozzárendeléseket, fenntarthatósági garanciákat, de végeztek kockázatelemzéseket és szükség esetén javaslatot tettek jogszabály alkotási feladatokra is. A javasolt sorrend: szakpolitika, koncepció, stratégia, program.

4.2. Az európai közlekedéspolitika fő törekvései

Az uniós szakpolitika legfontosabb kihívásait, eredményeit, elvárásait foglalja össze tömören a 11. számú táblázat.⁹⁸

11. táblázat

Európai Unió Szakpolitika

KIHÍVÁSOK ⁹⁹	EREDMÉNYEK	KIEMELT TERÜLETEK
forgalmi torlódások	biztonságosabb közlekedés	versenybővítés
a kőolajfüggetlenség mérséklése	a közlekedési dolgozók munkaidő-korlátozása	utaszjogok
a üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése	választási lehetőség a közlekedési szolgáltatások közül	közlekedésbiztonság
infrastruktúra	csökkenő környezetszennyezés	intelligens és fenntartható közlekedés
verseny	technológiai fejlesztések	infrastruktúra és finanszírozás

Forrás: A szerző saját szerkesztése a következő forrás felhasználásával: Az EU közlekedéspolitikája. https://europa.eu/european-union/topics/transport_hu, 1–4. Letöltés: 2017. 04. 04.

⁹⁸ [35]

⁹⁹ Lásd részletesebben az 1.2.2. pontban.

Az EU 2011. évi úgynevezett *Fehér könyve* [34] a következő szakmai területeket jelöli meg követendőként:

Az európai közlekedési térség felkészítése a jövőbeni funkciókra (munkahelyteremtés, világgazdasági integrációs képesség, a közlekedési piac szűk belső keresztmetszeteinek megszüntetése.) A kőolajfüggőség az egész gazdaság biztonságára nézve jelentős kockázatokkal jár együtt. Megállapításra került, hogy a közlekedés alaprendszerei az utóbbi 40–50 évben alig változtak valamit. A világ sok területén sokkal gyorsabb ütemben fejlődnek a közlekedési, illetve a logisztikai beruházások, mint Európában. A közlekedés szinte minden területén megtörtént az úgynevezett „piacnyitás”, beleértve (2013-tól) a postai szolgáltatásokat is. Többet kell tenni a fenntarthatóságért, a fejlődésnek új irányt kell vennie.

A versenyképes és fenntartható közlekedési rendszer jövőképeinek meghatározása. A versenyszféra résztvevőinek azonos piaci mechanizmusokra kell támaszkodniuk. Olyan közlekedési rendszereket kell kialakítani, amelyek növelik a versenyképességet, hatékonyak az erőforrások felhasználásában, csökkentik az ökoszisztémára gyakorolt kedvezőtlen hatásokat. Növelni kell a közlekedési eszközök befogadó- és teherbíró képességét, lehetőleg háttérbe kell szorítani az egyéni közlekedést (különösen hosszú távon). Szükséges a multimodális logisztikai láncok teljesítményének optimalizálása.

A mobilitás támogatása a káros anyagok kibocsátásnak jelentős csökkentése (60%) mellett. A mobilitás fenntarthatósága globális kihívás.

Multimodális¹⁰⁰ törzshálózatok létrehozása. Fejleszteni kell a közlekedés forgalomirányító és informatikai rendszereit, például az integrált vasúti piac megvalósításával, a kabotázs¹⁰¹ korlátozásának felszámolásával. Mielőbb gondoskodni kell a közlekedési infrastruktúrák bővítéséről és felszereléséről. Az EU – a nagy feladatokra tekintettel – csak három területre alkotta meg jövőképét: a közepes, a nagytávolságú és a városi közlekedésre. Ennek megvalósítása azonban nem kis mértékben függ az érintett országok, régiók, települések együttműködésétől. A nagytávolságú utazásokra és árutovábbításokra a vasutat és a vízi közlekedést kell használni, esetleg kombinált megoldásokkal, közúton legfeljebb 300 km távolságig célszerű tervezni. Sok helyen hiányoznak a multimodális átszállási platformok, az átrakodási, ideiglenes tárolási helyek vagy a korszerű tengeri beléptetési pontok (ez utóbbi segíthetné az indokolatlan tranzit megszüntetését).

Egyenlő versenyfeltételek létrehozása a közlekedés szinte minden területén. A tengeri és a légi közlekedés világméretű jellege eleve feltételezi az azonos vagy közel azonos feltételeket. Kitűzött cél az alacsony széndioxid kibocsátással járó repülőgépek használata, de mérsékelni kell a tengeri továbbítás környezeti ártalmait is.

A városi közlekedés és az ingázás körülményeinek javítása. A városokban nagyobb lehetőségek vannak a közlekedési alágazatok megválasztására, jobban lehet ösztönözni a közösségi közlekedés igénybevételét. Cél: megkönnyíteni a városi gyalogos és kerékpáros közlekedés feltételeit, megoldani a város logisztikai feladatait. Növelni kell az elektromos, hidrogénüzemű technológiák részarányát. Csökkenteni kell a zaj-, a rezgés-, a sugárzás- és a hanghatások problémáit/arányát/mennyiségét.

Erőfeszítések az egységes európai közlekedési térség kialakítása érdekében. 2050-re nagysebességű európai vasúthálózatokat kell létrehozni. 2030-ig a jelenlegihez képest háromszorosára kell növelni a nagysebességű vasúthálózat hosszát. 2020-ra Európában ki kell építeni a korszerűsített légiforgalomirányítási infrastruktúrát (SESAR[22]), és be kell fejezni az Európai Közös Légtér megvalósítását.

Intelligens árképzési módok és finanszírozás létrehozása. A „felhasználó fizet” és a „szennyező fizet” elvének teljes körű alkalmazására és a magánszféra bevonására kell törekedni a piactorzítások – azon belül a káros támogatások – kiküszöbölése érdekében. Integráltan kell foglalkozni a közlekedést érintő kutatásokkal és az oktatással. A közlekedés árának torzítatlanul kell tükröznie a költségeket. Erőteljesebbé kell tenni a légi és a tengeri közlekedésvédelem politikai, jogalkotási és nyomonkövetési erőfeszítéseit, fejleszteni kell az utas- és áruvédelem átvizsgálási rendszereit. A vasúti közlekedést ille-

¹⁰⁰ Lásd a fogalomtárban.

¹⁰¹ Lásd a fogalomtárban.

tően alapvető fontosságú a biztonsági tanúsítás harmonizálása és felügyeletének biztosítása az egységes európai vasúti térségben. Ebben a három közlekedési ágazatban nélkülözhetetlen szerepet töltenek be az elmúlt évtizedben létrehozott európai repülés-, tenger- és vasútbiztonsági ügynökségek.

Új gondolat az *európai mobilitási hálózat létrehozása*. Ez azt jelenti, hogy olyan közlekedési folyósókból álló törzshálózatra van szükség, amely hatékonyan és csekély kibocsátással bonyolít le nagy mennyiségű, összevont áru- és személyforgalmat. A törzshálózatnak hatékony multimodális összeköttetést kell biztosítania az Európai Unió fővárosai és egyéb jelentős városai, kikötői, repülőterei és főbb szárazföldi határátkelőhelyei, valamint fontosabb gazdasági központjai között. A mobilitási hálózatnak része a már korábban kialakított – és jelenleg fejleszteni tervezett – TEN-T¹⁰² hálózat. 2014. szeptember 16-án és 17-én az EU közlekedési miniszterei Milánóban találkoztak és megvitatták a legfontosabb közlekedéshálózati folyósók kihasználását és az új főhálózat befektetési kihívásainak kezelését. Az új TEN-T-politika – átfogó és alapvető hálózataival – minden régió számára jobb hozzáférést jelent az európai és a globális piacokhoz, valamint a stratégiai jelentőségű infrastruktúrához. A hálózat hatékony multi-modális dimenziót jelenít meg, hogy lehetővé tegye a fenntartható, biztonságos és kiváló minőségű közlekedési szolgáltatásokat az üzemmódok között. A TEN-T-infrastruktúra megfelel az uniós vívmányoknak, különösen az átjárhatóság, a biztonság és a minőségi előírások tekintetében. Utat nyit egy olyan jövőorientált közlekedési rendszer számára, amely ösztönzi az alacsony szén-dioxid-kibocsátású megoldásokat, az új generációs szolgáltatási koncepciókat és a technológiai innováció más területeit.¹⁰³ Az EU polgárai számára készülő fejlesztésnek három alappillére van: biztonság, mobilitás, fenntarthatóság.

Az uniós finanszírozásra alkalmas projektek kiválasztásakor nagyobb hangsúlyt kell fektetni az európai szintű hozzáadott érték realizálására. A közlekedés iránti keresletnek megfelelő uniós infrastruktúra-fejlesztés költségét több mint 1.500 milliárd EUR-ra becsülik a 2010–2030 időszakra vonatkozóan. A TEN-T-hálózat befejezéséhez mintegy 550 milliárd EUR-ra lesz szükség 2020-ig, és ebből 215 milliárd EUR fordítható a főbb szűk keresztmetszetek kiküszöbölésére. A zaj, a légszennyezés, a torlódások és más hasonló helyi externáliák költségeit az infrastruktúra használatáért kivetett díjakon keresztül lehetne beépíteni a költségekbe.

Az európai közlekedési rendszer átalakítása kizárólag sokrétű kezdeményezések együttes, valamennyi szinten megtörténő végrehajtása révén/ esetén valósulhat meg.

4.3. A nemzeti közlekedési stratégia tömör áttekintése

A nemzeti közlekedéspolitika sajátosságait (kiemelve Széchenyi és Csanádi munkássága) a történeti előzményekben röviden bemutattuk. Napjainkban a közlekedéspolitika társadalmilag sokkal inkább beágyazott formában jelenik meg, szoros összefüggéseket teremtve más szakterületek hasonló fejlesztési, fenntarthatósági törekvéseivel. Ezt igazolja az alappillérről szolgáló Széchenyi terv [24] programjai (gyógyító, zöldgazdasági, otthonteremtési, vállalkozásfejlesztési, tudományos és innovációs, foglalkoztatási) között szereplő közlekedésfejlesztési program is. A Széchenyi terven és az Új Magyarország Fejlesztési Terven alapul a Nemzeti Közlekedési Stratégia (NKS, 2013. október) [26], a Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra Fejlesztési Stratégia (2014. augusztus) [23] és ezek minden alágazati megjelenési formája.

A következő táblázat tömörített formában jeleníti meg a közlekedésfejlesztési program és az ahhoz kapcsolódó stratégiák legfontosabb súlypontjait, megállapításait (lásd 12. számú táblázat)

¹⁰² TEN Trans European Network. Transzeurópai hálózat, amelynek a TEN-T a transzeurópai közlekedési hálózat része. Lásd a fogalomtárban.

¹⁰³ [12] 3.

12. táblázat
Közlekedésfejlesztési program

Helyzetkép	Célok	Eszközök
Közlekedési szektor jelentősége, alágazatonként (városi is)	Illesztés a makrogazdasági keretrendszerhez	Az európai regionális, szociális, illetve kohéziós alap támogatásai
Környezetvédelem és energiafelhasználás	Alágazati munkamegosztási célok elérése szabályozással	Konvergencia, regionális versenyképesség, területi együttműködés
Logisztika és intermodalitás	Alágazati alprogramok (6 db)	Finanszírozás, ösztönzés, intézményi és monitoring háttér
Horizontális alágazatonkénti közlekedésfejlesztési elemek és alágazatközi fejlesztési alprogramok		
Társadalmi fókuszok	Közlekedési fókuszok	
A környezeti negatív hatások csökkentése	Társadalmilag hasznosabb közlekedési szerkezet kialakítása	
Gazdasági növekedés segítése	Erőforráshatékony közlekedési módok erősítése	
Az egészség- és vagyonbiztonság javítása	A társadalmi szinten „előnyösebb személy- és áruszállítás” erősítése	
A foglalkoztatás javítása	A szállítási szolgáltatások színvonalának és hatékonyságának növelése	
Lakossági mobilitási feltételek javítása	A szállítási szolgáltatások javítása (összehangoltság, eljutások)	
A területi egyenlőtlenségek mérséklése, Társadalmi igazságosság, méltányosság javítása, Nemzetközi kapcsolatok erősítése	Fizikai rendszerelemek javítása (infrastruktúra, területközi elérhetőség stb.)	

Forrás: Összefoglaló áttekintés a következők alapján: Új Széchenyi Terv. A talpraállás, megújulás és felemelkedés fejlesztéspolitikai programja; Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia; Nemzeti Közlekedési Stratégia NKS (Nemzeti közlekedési koncepció) Vitaanyag.

A 13. számú táblázat megvalósíthatóság és a társadalmi hasznosság oldaláról mutatja be a lehetséges és az NKS-ben megvizsgált közlekedéspolitikai intézkedéseket.¹⁰⁴

13. táblázat
Kockázat

Hasznosság	Kockázat			
	Nagy	Korlátozott	Megvalósítható	Biztonsággal létrehozható
Kiemelt		Szűk keresztmetszet felszámolása vasúti ten-t-korridoron. Budapest vasúti áteresztőképességének fejlesztése. Hiányzó közúti ten-t átfogó hálózati elemek építése.	A közforgalmú közlekedési szolgáltatások igény alapú tervezése. Vasúti szolgáltatások és ráhordás kis költségű fejlesztése nagyvárosok térségi forgalmában. Módváltó (p+r és b+r) rendszerek fejlesztése. A városi áruszállítás fejlesztése. Közlekedésbiztonsági beavatkozások budapesten. A vasúthálózat közlekedésbiztonsági fejlesztése.	Menedzsment eszközök megvalósítása. Az utazási körülmények javítása. A közlekedési láncok összekapcsolása az elővárosi közlekedésben. A buszközlekedés indokolt fejlesztése az elővárosban. Közlekedés-biztonsági beavatkozások a nagyvárosokban.

¹⁰⁴ Forrás: [26] 12.

Hasznosság	Kockázat			
	Nagy	Korlátozott	Megvalósítható	Biztonsággal létrehozható
Nagy	Mo hiányzó szakasz	A szűk keresztmetszet felszámolása az országos vasúti hálózaton. A meglévő gyorsforgalmi és főúthálózat fejlesztése. Nagyvárosok elővárosi forgalmának vasúti fejlesztése. Intermodális infrastruktúra. A kötöttpályás rendszerek integrálása. Hiányzó gyorsforgalmi és haránt irányú közúti elemek kiépítése. Az összefüggő európai, országos kerékpárforgalmi hálózat hiányzó elemeinek kialakítása. A vízi ten-t hálózati kikötők törzshálózati szintre fejlesztése, hajók korszerűsítése.	Vasúti csomópont- és állomásfejlesztés. Meglévő utak, csomópontok közlekedésbiztonsági fejlesztése. A hiányzó közúti ten-t törzs hálózati elemeinek építése. Elkerülő utak fejlesztése.	Személy-szállító vasúti jármű- és autóbusz-csere program.
Közepes		Vasúti ten-t átfogó hálózati elemek tsi alapú fejlesztése. A szűk keresztmetszet felszámolása a regionális vasúti hálózaton. Vasúti fővonalak korszerűsítése. A vízi ten-t hálózati víziút, a duna paramétereinek törzshálózati szintre fejlesztése. Személyforgalmi kikötési pontok létesítése, a hajójáratok parti kapcsolatainak kialakítása, személyhajó korszerűsítések.	A vasúti ten-t törzshálózati elemek tsi-szintű fejlesztése. A nemzetközi vasúti forgalom fejlesztése jelentős forgalmú relációkban.	
Kis	Regionális repülőtér fejlesztés	A légi ten-t „törzshálózat” fejlesztése Az alacsony forgalmú vasúti vonalak jelentős fejlesztése.	Az alacsony forgalmú vasúti vonalak szűk keresztmetszeteinek feloldása, szolgáltatásfejlesztés.	

Forrás: Nemzeti Közlekedési Stratégia NKS (Nemzeti közlekedési koncepció) Vitaanyag. Közlekedésfejlesztési koordinációs központ, Budapest, 2013. október. http://bte.hu/files/NKS_Nemzeti_Kozlekedesi_Koncepcio_36.pdf
Letöltés: 2017. 03. 11.

5. ÖSSZEFOGLALÁS

A közlekedés nemzetgazdaságunk alapvető és nélkülözhetetlen része. A közlekedési szakpolitika elsősorban társadalmi kérdésekről, az európai és a hazai makrogazdasági keretfeltételekhez történő alkalmazkodásról, környezetvédelemről, a más ágazatokhoz történő kapcsolódásokról, az egyes közlekedéshordozók egyedi munkamegosztási arányairól, szolgáltatásairól és infrastrukturális megoldáskeresésekről, jövőkép alakításról szól. A kitűzött célokat más stratégiákkal összhangban kell megalkotni, majd azokhoz hozzá kell rendelni a megfelelő eszközöket és finanszírozási formákat. A közlekedéspolitikában nem bízhatunk mindent a piaci mechanizmusokra, a gazdasági élet szereplőinek érdekviszonyaira, hanem bőven szerepet kell vállalnia az államnak, az önkormányzatoknak és a lakosoknak is. Ha sikerül megvalósítani a jobb élet- és gazdasági körülményeket biztosító közlekedési fejlesztéseket (fenntarthatósági célokat), akkor annak kedvező tovaryűző hatásai lesznek az élet minden további területén is.

JOGSZABÁLYTÁR

1. „A felelős miniszernek a közlekedési tárgyak iránti teendőiről szóló 1848. évi XXX. törvénycikk”. 1000–1945. Ezer év törvényei. Wolters Kluwer Kft. Budapest, 2003. 1. <https://1000ev.hu/index.php?a=3&param=5298> Letöltés: 2017. 04. 08.
2. Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Az Európai Unió alapjogi chartája. 1–410. https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_hu.pdf#page=86 Letöltés: 2017. 01. 12.
3. A magyar közlekedéspolitikáról és a megvalósításához szükséges legfontosabb feladatokról szóló 68/1996. (VII. 9.) OGY határozat. 1–3. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=996h0068.OGY> Letöltés: 2017. 04. 10.
4. A 2003-2015-ig szóló magyar közlekedéspolitikáról szóló 19/2004. (III. 26.) OGY határozat. 1–3. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=A04H0019.OGY> Letöltés: 2017. 03. 12.
5. Az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásáról szóló 1103/2006. (X. 30.) Korm. határozat (és annak melléklete 2007–2013). 1–132. <http://www.kvvm.hu/szakmai/karmentes/jogszab/kormanyhatározatok/1103per2006.pdf> Letöltés: 2017. 04. 07.
6. Új Széchenyi Terv. A talpraállás, megújulás és felemelkedés fejlesztéspolitikai programja. Magyarország Kormánya. Budapest, 2011. január. 1–330. http://old.polgariszemle.hu/app/data/Uj_Szechenyi_Terv.pdf Letöltés: 2017. 04. 07.
7. Széll Kálmán Terv. Összefogás az adósság ellen. Magyarország Kormánya. Budapest, 2010. 1–37. <http://2010-2014.kormany.hu/download/4/d1/20000/Sz%C3%A9ll%20K%C3%A1lm%C3%A1n%20Terv.pdf> Letöltés: 2017. 03. 20.
8. Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Az Európai Unió alapjogi chartája. 1–410. https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_hu.pdf#page=86 Letöltés: 2017. 01. 13.
9. Az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés. Maastricht. 1992. 1–6. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026> Letöltés: 2017. 03. 14.
10. Az Európai Parlament és a Tanács 884/2004/EK határozata (2004. április 29.) a transzeurópai közlekedési hálózat fejlesztésére vonatkozó közösségi iránymutatásokról szóló 1692/96/EK határozat módosításáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 07/8 kötet. Brüsszel. 2004. április. 254–308. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004D0884&from=HU> Letöltés: 2017. 03. 14.
11. White Paper European Transport Policy for 2010: time to decide. Az európai közlekedéspolitika fehér könyve 2010-ig: ideje dönteni. (Angol nyelven.) Brüsszel, 2001. 09. 12. 1–124. https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/strategies/doc/2001_white_paper/lb_com_2001_0370_en.pdf Letöltés: 2017. 04. 10.
12. Fehér Könyv. Útiterv az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforráshatékony közlekedési rendszer felé. Brüsszel, 2011.03.28. COM(2011) 144 végleges. 1–35. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52011DC0144> Letöltés: 2017. 01. 14.
13. EUR-Lex. Hozzáférés az európai uniós joghoz. Közlekedési jogszabályok. <http://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1492682792589&text=%C3%A9ni%C3%B3s%20k%C3%B6zleked%C3%A9si%20jogszabalyok&scope=EURLEX&type=quick&lang=hu&page=1> Letöltés: 2017. 04. 13.
14. Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). 1–48. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV Letöltés: 2017. 03. 20.
15. A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. 1–417. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300005.TV Letöltés: 2017. 03. 20.

MELLÉKLETEK

1. számú melléklet

A bruttó hazai termék (gdp) értéke forintban, euróban, dollárban, vásárlóerő-paritáson (1995–2015)					
Év	A bruttó hazai termék értéke				
	Millió HUF	Devizaárfolyamon		Vásárlóerő-paritáson	
		Millió EUR	Millió USD	Millió EUR	Millió USD
1995	5 819 221	35 777,6	46 298,2	79 709,6	94 289,6
2000	13 321 531	51 228,0	47 194,4	106 018,4	123 507,0
2005	22 470 802	90 591,4	112 543,0	145 837,6	174 742,5
2010	27 085 900	98 346,9	130 128,4	163 927,5	216 040,4
2011	28 166 115	100 877,8	140 168,5	170 951,3	225 651,6
2012	28 660 518	99 028,9	127 173,0	172 371,3	225 463,3
2013	30 127 349	101 467,4	134 676,3	177 036,4	238 294,8
2014	32 400 148	104 970,3	139 343,5	184 680,4	248 952,8
2015	33 999 012	109 709,6	121 642,3	194 247,9	253 987,2

Forrás: KSH. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt015.html Letöltés: 2017. 04. 11.

2. számú melléklet

A bruttó hozzáadott érték értéke és megoszlása nemzetgazdasági áganként (1995–2015)									
Nemzetgazdasági ág	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Érték, folyó áron, millió Ft.									
Mezőgazdaság, erdőgazd., Halászat	413 591	651 114	828 911	812 897	1 105 409	1 106 623	1 165 124	1 282 268	1 178 236
Bányászat, kőfejtés	22 734	28 758	46 195	49 759	60 768	64 305	59 764	61 107	47 385
Feldolgozóipar	1 054 980	2 544 438	4 257 417	4 956 529	5 268 961	5 373 516	5 711 781	6 367 956	7 011 799
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	128 035	334 901	448 914	633 547	573 271	606 605	534 293	554 311	575 920
Vízellátás; szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás szennyeződésmentesítés	48 882	113 893	210 782	282 292	293 449	286 867	273 731	260 505	277 517
Építőipar	246 653	582 211	1 109 897	967 244	986 042	932 912	1 028 286	1 166 332	1 183 012
Kereskedelem, gépjárműjavítás	426 252	1 120 278	1 946 991	2 278 290	2 423 514	2 404 774	2 665 777	2 829 286	2 958 335
Szállítás, raktározás	316 626	654 852	1 021 006	1 352 409	1 457 432	1 482 827	1 628 790	1 739 112	1 829 206

A bruttó hozzáadott érték értéke és megoszlása nemzetgazdasági áganként (1995–2015)									
Nemzetgazdasági ág	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Érték, folyó áron, millió Ft.									
Szálláshelyszolgáltatás, vendéglátás	111 366	220 876	379 841	414 838	430 710	403 393	440 264	471 553	485 566
Információ, kommunikáció	167 603	572 854	992 705	1 239 645	1 267 086	1 279 812	1 353 017	1 420 908	1 410 390
Pénzügy, biztosítás	234 446	438 891	927 636	1 137 876	1 140 756	1 096 495	1 017 518	1 066 536	1 063 470
Ingatlanügyletek	346 285	981 377	1 475 178	1 972 337	2 004 353	2 035 716	2 110 907	2 143 219	2 197 124
Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	174 984	496 210	962 098	1 304 834	1 367 859	1 372 265	1 468 439	1 544 362	1 560 012
Adminisztratív és szolgáltatást támogató tev.	110 863	295 906	604 270	755 344	792 698	798 775	842 785	900 663	973 477
Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	426 993	976 527	1 658 879	2 060 731	2 035 806	1 999 337	2 181 621	2 259 362	2 392 764
Oktatás	268 919	536 433	1 032 392	1 087 730	1 073 176	1 089 530	1 048 537	1 255 326	1 350 918
Humán-, szociális egészségügyi	225 180	467 489	880 907	928 488	945 426	1 042 363	1 127 818	1 167 587	1 201 090
Művészet, szórakoztatás, szabad idő	82 429	142 283	229 588	279 498	286 611	282 609	307 783	352 116	363 382
Egyéb szolgáltatás	122 521	205 731	329 195	397 505	402 720	408 168	429 527	456 012	447 756
Háztartások tevékenysége	705	2 277	3 200	3 537	3 615	3 820	3 885	3 885	5 726
Bruttó hozzáadott érték	4 930 047	11 367 299	19 346 002	22 915 330	23 919 662	24 070 712	25 399 647	27 302 406	28 513 085
Termékdók és -támogatások egyenlege	889 174	1 954 232	3 124 800	4 170 570	4 246 453	4 589 806	4 727 702	5 097 742	5 485 927
Bruttó hazai termék (piaci beszerzési áron)	5 819 221	13 321 531	22 470 802	27 085 900	28 166 115	28 660 518	30 127 349	32 400 148	33 999 012
Szállítás, raktározás megoszlás %	6,4	5,8	5,3	5,9	6,1	6,2	6,4	6,4	6,4

Forrás: KSH. https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qpt002c.html Letöltés: 2017. 04. 11.

3. számú melléklet

A bruttó hazai termék (gdp) végső felhasználása folyó évi áron (1995–2015) [millió Ft]								
Felhasználás	1995	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Folyó áron, millió Ft.								
Háztartások fogyasztási kiadása	3 073 997	11 913 350	13 761 090	14 373 503	14 921 835	15 207 273	15 730 217	16 205 207
Természetbeni társadalmi juttatás a kormányzattól	700 666	2 705 757	2 996 136	2 990 614	2 941 422	2 957 956	3 195 848	3 442 010
Természetbeni társadalmi juttatás a háztartásokat segítő nonprofit intézményektől	62 836	361 579	414 970	443 958	473 421	510 920	532 032	569 827
Háztartások tényleges fogyasztása	3 837 499	14 980 686	17 172 196	17 808 075	18 336 678	18 676 149	19 458 097	20 217 044
Közösségi fogyasztás	631 915	2 277 889	2 858 760	2 855 960	2 814 522	2 990 567	3 287 891	3 369 699
Végső fogyasztás összesen	4 469 414	17 258 575	20 030 956	20 664 035	21 151 200	21 666 716	22 745 988	23 586 743
Bruttó állóeszköz-felhalmozás	1 269 084	5 364 137	5 511 170	5 568 681	5 547 667	6 308 229	7 064 098	7 366 895
Készletváltozás	78 827	356 775	99 187	206 223	37 642	42 649	340 910	15 896
Bruttó felhalmozás összesen	1 347 911	5 720 912	5 610 357	5 774 904	5 585 309	6 350 878	7 405 008	7 382 791
Belföldi felhasználás összesen	5 817 325	22 979 487	25 641 313	26 438 939	26 736 509	28 017 594	30 150 996	30 969 534
Export összesen	2 284 550	14 111 076	22 277 737	24 553 129	24 868 399	25 909 435	28 724 440	30 846 183
Ebből:								
Áruk exportja	1 430 422	12 009 964	18 205 575	20 042 133	20 232 168	20 862 346	22 970 550	24 665 843
Szolgáltatások exportja	854 128	2 101 112	4 072 162	4 510 996	4 636 231	5 047 089	5 753 890	6 180 340
Import összesen	2 282 654	14 619 761	20 833 150	22 825 953	22 944 390	23 799 680	26 475 288	27 816 705
Ebből:								
Áruk importja	1 744 269	12 580 580	17 511 625	19 248 178	19 388 133	19 869 420	22 236 595	23 309 202
Szolgáltatások importja	538 385	2 039 181	3 321 525	3 577 775	3 556 257	3 930 260	4 238 693	4 507 503
Egyenleg, összesen	1 896	-508 685	1 444 587	1 727 176	1 924 009	2 109 755	2 249 152	3 029 478
Ebből:								
Egyenleg, áruk	-313 847	-570 616	693 950	793 955	844 035	992 926	733 955	1 356 641
Egyenleg, szolgáltatások	315 743	61 931	750 637	933 221	1 079 974	1 116 829	1 515 197	1 672 837
Bruttó hazai termék (gdp) összesen	5 819 221	22 470 802	27 085 900	28 166 115	28 660 518	30 127 349	32 400 148	33 999 012

Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_qp005b.html Letöltés: 2017. 04. 11.

4. számú melléklet

Szállítás (1960–2015)						
Év	Áruszállítás indexe		Távolsági személyszállítás indexe		Helyi személyszállítás indexe, utas szám alapján	Személygépkocsik száma
	Tonna alapján	Tonnakilométer alapján	Utas szám alapján	Utaskilométer alapján		
	1960 = 100					
1960	100	100	100	100	100	31 268
1965	129	134	133	123	115	99 395
1970	144	168	146	135	135	238 563
1975	176	221	166	152	148	568 259
1980	197	267	182	167	163	1 013 412
1985	191	267	161	153	182	1 435 937
1990	126	272	150	150	163	1 944 553
1995	107	161	123	136	135	2 245 395
2000	128	179	138	169	129	2 364 706
2005	186	285	135	178	130	2 888 735
2010	166	343	123	167	108	2 984 063
2011	159	346	125	173	108	2 967 808
2012	148	344	126	155	106	2 986 028
2013	151	361	126	158	106	3 040 732
2014	167	375	126	167	111	3 107 695
2015	168	376	123	171	113	3 196 856

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11.

5. számú melléklet

Áruszállítás összesen (2001–2016)										
Év	Szállított áruk tömege, ezer tonna	Ebből:				Árutonna-kilométer, millió	Ebből:			
		Vasúti	Közúti	Vízi	Csővezetékes		Vasúti	Közúti	Vízi	Csővezetékes
2001	207 043	50 117	129 935	2 903	24 064	26 241	7 731	12 500	1 055	4 904
2005	314 032	50 850	228 935	8 413	25 818	41 993	9 090	25 138	2 110	5 591
2010	280 021	45 794	199 848	9 952	24 410	50 565	8 809	33 721	2 393	5 623
2011	268 501	47 424	182 840	7 175	31 050	51 091	9 118	34 528	1 840	5 581
2012	249 679	46 884	165 514	8 135	29 140	50 755	9 230	33 735	1 982	5 802
2013	255 109	49 085	169 210	7 857	28 949	53 168	9 722	35 817	1 924	5 694
2014	280 976	50 593	193 112	7 825	29 438	55 302	10 158	37 517	1 811	5 801
2015	283 926	50 333	198 743	8 163	26 666	55 519	10 010	38 352	1 824	5 305
2016	285 009	49 849	197 233	8 224	29 659	58 319	10 538	39 902	1 975	855

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11.

6. számú melléklet

Közúti áruszállítási teljesítmények a jármű teherbírása szerint (2005–2016)								
A jármű teherbírása	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Szállított áruk tömege, ezer tonna								
3,5–4,99 tonna	15 757	6 457	5 242	4 678	4 635	4 376	3 512	3 161
5–9,99 tonna	55 899	41 557	38 711	32 145	30 984	32 502	32 884	30 969
10 tonna és nagyobb	84 251	56 309	43 258	39 192	42 483	49 525	49 900	47 746
Vontatók	73 027	95 525	95 628	89 499	91 109	106 708	112 447	115 358
Összesen	228 935	199 848	182 839	165 514	169 211	193 112	198 743	197 233
Árutonna-kilométer, millió								
3,5–4,99 tonna	371	193	182	164,2	162,3	155	136	186
5–9,99 tonna	3 278	3 055	2 979	2 633,9	2 664,5	2 463	2 693	2 822
10 tonna és nagyobb	3 087	3 602	2 964	3 090,5	2 795,5	3 076	2 948	3 241
Vontatók	18 401	26 871	28 404	27 846,5	30 194,8	31 823	32 575	33 653
Összesen	25 138	33 721	34 528	33 735,1	35 817,2	37 517	38 352	39 902
Átlagos szállítási távolság, km								
3,5–4,99 tonna	23,6	29,9	34,7	35	35	35	39	59
5–9,99 tonna	58,7	73,5	77,0	82	86	76	82	91
10 tonna és nagyobb	36,6	64,0	68,5	79	66	62	59	68
Vontatók	252,0	281,3	297,0	311	331	298	290	292
Összesen	109,8	168,7	188,9	204	212	194	193	202
Futásteljesítmény, 1000 km								
3,5–4,99 tonna	187 537	103 792	100 673	83 865	81 522	75 116	66 532	79 995
5–9,99 tonna	659 961	638 334	621 677	560 126	566 238	547 251	553 922	577 673
10 tonna és nagyobb	353 160	386 480	349 135	339 844	322 815	346 193	345 014	361 152
Vontatók	1 288 632	1 887 861	1 986 630	1 953 533	2 103 455	2 215 969	2 271 109	2 389 171
Összesen	2 489 292	3 016 467	3 058 115	2 937 368	3 074 030	3 184 529	3 236 577	3 407 991

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11.

7. számú melléklet

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér menetrend szerinti forgalma (2002–2016)						
Évek/ Megnevezés	Járatok száma, db		Utások száma, fő		Áruk és postai küldemények tömege, tonna	
	Érkező	Induló	Érkező	Induló	Érkező	Induló
2002	30 004	29 999	1 960 227	2 007 163	17 526	14 332
2003	35 868	36 014	2 177 660	2 209 646	23 459	18 170
2004	47 349	47 289	2 839 360	2 873 806	29 734	19 356
2005	54 067	54 038	3 659 233	3 742 318	29 311	22 677
2006	54 913	54 995	3 772 888	3 866 623	34 755	25 673
2007	53 992	53 984	3 906 537	4 061 986	39 337	24 888
2008	51 759	51 815	3 866 452	3 970 951	38 572	19 954
2009	49 293	49 356	3 772 758	3 886 355	30 952	17 085
2010	47 148	47 150	3 826 597	3 870 267	35 592	20 194
2011	48 958	48 964	4 220 284	4 269 455	33 094	19 291
2012	37 613	37 634	3 983 848	4 042 720	25 271	16 403
2013	35 699	35 709	4 014 755	4 075 195	25 067	18 311
2014	37 093	37 082	4 312 866	4 370 141	23 845	16 812

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér menetrend szerinti forgalma (2002–2016)						
Évek/ Megnevezés	Járatok száma, db		Utasok száma, fő		Áruk és postai küldemények tömege, tonna	
	Érkező	Induló	Érkező	Induló	Érkező	Induló
2015	39 788	39 781	4 890 856	4 969 118	23 462	17 148
2016	42 587	42 642	5 519 361	5 607 041	30 451	28 025

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11.

8. számú melléklet

Közforgalmú vasúti pályahálózat és járműállomány					
Pályahálózat (km)	2000	2005	2010	2013	2014
Működtetett vasúti vonalak hossza	7 668	7 685	7 352	7 082	7 105
Ebből:					
Két-, vagy többvágányú	1 293	1 292	1 335	1 190	1 190
Villamosított	2 718	2 791	2 929	2 909	2 968
Működtetett vonalak vágányhossza	12 739	12 735	9 178	9 524	9 429
Járműállomány (darab)	2000	2005	2010	2013	2014
Összesen, ebből:	25 206	20 496	15 653	14 276	13 571
Mozdony	1 101	1 040	1 077	1 131	1 166
Motorkocsi (motorvonattal együtt)	339	369	431	431	460
Személykocsi	2 988	3 060	2 788	2 497	2 436
Teherkocsi	20 778	16 027	11 357	10 217	9 509

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015... https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11. p. 342.

9. számú melléklet

Országos közúthálózat burkolat szerint (km)					
Megnevezés/évek	2000	2005	2010	2013	2014
Kő és keramit	26	25	24	24	24
Beton	102	73	121	138	138
Aszfalt és bitumen	28335	29168	30068	30229	30285
Makadám	1517	1254	1136	1092	1081
Föld (kiepítetlen)	327	288	281	277	275
Összesen:	30307	30808	31630	31760	31803

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. ISSN 1215-7864. pp. 1–524. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11., 344.

10. számú melléklet

Hazai közúthálózat jellege szerint (km)	Évszám				
	2000	2005	2010	2013	2014
Gyorsforgalmi utak					
Autópálya	448	636	1 067	1 132	1 144
Autóút	57	126	205	205	205
Gyorsforgalmi utak csomóponti ágai	0	223	410	431	434
Elsőrendű főút	2 173	2 177	2 155	2 169	2 169
Másodrendű főút	4 330	4 379	4 461	4 656	4 788
Összesen:	7 008	7 541	8 298	8 593	8 740

Hazai mellékutak					
Összekötő út	17 916	18 071	18 133	17 997	17 899
Bekötő út	4 646	4 581	4 551	4 522	4 513
Állomáshoz vezető út	495	489	477	473	471
Egyéb országos közút	242	126	170	177	180
Összesen:	23 299	23 267	23 331	23 169	23 063
Mindösszesen:	30 307	30 808	31 629	31 762	31 803

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11., 344.

11. számú melléklet

Közúti járművek állománya	Évszám					
	Megnevezés (darab)	2000	2005	2010	2013	2014
Személygépkocsi		2 364 706	2 888 735	2 984 063	3 040 732	3 107 695
Autóbusz		17 855	17 450	17 641	17 659	17 923
Motorkerékpár		91 193	122 705	142 251	157 178	161 540
Tehergépkocsi		328 202	377 004	403 114	406 560	417 536
Különleges célú gépjármű		13 805	14 727	13 558	12 471	12 433
Közúti vontató		24 426	35 917	48 207	56 089	60 875
Lassú jármű		76 886	107 308	120 198	128 297	130 277
Pótkocsi, félpótkocsi, lakókocsi		332 291	372 491	394 449	403 662	409 473
Összesen:		3 249 364	3 936 337	4 123 481	4 222 648	4 317 752

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11., 345.

12. számú melléklet

Közúti járműállomány teherbírás szerint, 2014 évben			
Kategória (tonna)	Tehergépkocsi (darab)	Kategória (tonna)	Pótkocsi, félpótkocsi, lakókocsi (darab)
–0,999	174 908	–0,599	248 105
1–1,499	156 585	0,6– 2,599	39 544
1,5–3,499	51 546	2,6– 5,099	24 164
3,5–4,999	5 928	5,1– 7,999	36 390
5–,999	18 871	8,0–19,999	30 670
10– és több	9 698	20– és több	30 600
Összesen:	417 536		409 473

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv 2014. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest, 2015. https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/evkonyv/evkonyv_2014.pdf Letöltés: 2017. 04. 11., 346.

IRODALOMJEGYZÉK

- [1] DR. ABONYINÉ DR. PALOTÁS Jolán (2003): *Infrastruktúra*. Budapest–Pécs, Dialóg campus.
- [2] *Magyarország Alaptörvénye* (2011. április 25.). https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100425.ATV Letöltés: 2017.03.20.
- [3] DR. POTÓCZKI György (2015): *A postai szolgáltatások biztonsága és a kritikus infrastruktúra védelem korszerű követelményei a postai liberalizáció tükrében*. Doktori (PhD) értekezés. Budapest, NKE. http://193.224.76.2/feltoltes/uni-nke.hu/konyvtar/digitgy/phd/2015/potoczki_gyorgy.pdf Letöltés: 2016. 06. 12.
- [4] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300005.TV Letöltés: 2017. 03 20.
- [5] DR. POTÓCZKI György (2016): A logisztika, mint térségünk egyik versenyképességi tényezője In: *Tanulmánykötet a 7. BBK előadásaiból. 2. kötet*. Budapest, Óbudai Egyetem. 153–165. http://www.bbk.alfanet.eu/userspace/7bbk2016_minden/7BBK-2016_kiadvany_2_kotett-ISBN-978-615-5460-97-5.pdf Letöltés: 2017. 03. 08.
- [6] DR. KISBAKONYI József (1995): *Általános közlekedési üzemtan*. Győr, Széchenyi István Egyetem Távoktatási tagozat.
- [7] DR. MAKLÁRI Jenő (2007): *A hazai körforgalmak teljesítőképességének vizsgálata*. Budapest, Közlekedés Kft. http://kitt.uni-obuda.hu/mmaws/2007/download/MJ_a_hazai_korforgalmak_teljesitokepessegenek_vizsgalata.pdf Letöltés: 2017. 04. 11.
- [8] *Vasúti üzemtan II. jegyzet* (2008). Győr, Széchenyi István Egyetem Közlekedési Tanszék. ko.sze.hu/downloadmanager/download/nohtml/1/id/13314/m/3247. Letöltés: 2017. 04. 08.
- [9] Széchenyi István Egyetem Közlekedési Tanszék (2002): *4. A közlekedés ágazati szerkezete és nemzetgazdasági súlya*. Győr, Széchenyi István Egyetem. <http://ko.sze.hu/catdoc/list/cat/7086/id/7103/m/4974> Letöltés: 2017. 04. 11.
- [10] DR. POTÓCZKI György (1983): *A VOLÁN közúti árutovábbítás szervezésének helyzete, fejlesztésének lehetőségei és módszerei*. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, MKKE.
- [11] *Közlekedéspolitika. Európa polgárainak és vállalkozásainak összekapcsolása*. Brüsszel, 2014. november. https://europa.eu/european-union/topics/transport_hu Letöltés: 2017. 04. 11.
- [12] *Building infrastructure to strengthen Europe's economy*. https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/infrastructure/ten-t-guidelines/doc/building_infrastructure_en.pdf Letöltés: 2017. 04. 11.
- [13] „A felelős ministerségnek a közlekedési tárgyak iránti teendőiről szóló 1848. évi XXX. törvénycikk”. <https://1000ev.hu/index.php?a=3&param=5298> Letöltés: 2017. 04. 08.
- [14] A magyar közlekedéspolitikáról és a megvalósításához szükséges legfontosabb feladatokról szóló 68/1996. (VII. 9.) OGY határozat. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=996h0068.OGY> Letöltés: 2017. 04. 10.
- [15] *Jelentés az autópálya beruházások finanszírozási megoldásainak összehasonlító ellenőrzéséről*. (0645) Állami Számvevőszék, Budapest. 2006. december. <https://www.asz.hu/storage/files/files/%C3%96sszes%20jelent%C3%A9s/2006/0645j000.pdf?ctid=751> Letöltés: 2017. 03. 26.
- [16] A 2003–2015-ig szóló magyar közlekedéspolitikáról szóló 19/2004. (III. 26.) OGY határozat. <https://mkogy.jogtar.hu/?page=show&docid=A04H0019.OGY> Letöltés: 2017. 03. 12.
- [17] *Magyar közlekedéspolitika 2003–2015*. Budapest, 2004. március. http://www.kvvm.hu/cimg/documents/k_zleked_spolitika_2.pdf Letöltés: 2017. 03. 12.
- [18] Az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásáról szóló 1103/2006. (X. 30.) Korm. határozat (és annak melléklete 2007–2013). <http://www.kvvm.hu/szakmai/karmentes/jogszab/kormanyhatározatok/1103per2006.pdf> Letöltés: 2017. 04. 07.
- [19] *Közlekedés Operatív Program (KÖZOP)*. Budapest, 2007. július. Hivatkozási (CCI) száma: 2007HU161PO007. http://www.darinno.hu/wp-content/uploads/2015/01/247-26-kozlekedes_operativ_program.pdf Letöltés: 2017. 04. 07.
- [20] *EKFS Zöld (2007) Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia 2007–2020. I. Zöld Könyv*. Gazdasági és Közlekedési Minisztérium [dátum, verziószám, kolofon nélkül]. A Levegő Munkacsoport észrevételei az Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia (EKFS) I. Zöld Könyv tervezetéhez. <https://www.levego.hu/sites/default/files/kapcsolodo/ekfs-velem0709.pdf> 1–14. Letöltés: 2017. 04. 07.
- [21] *Egységes Közlekedésfejlesztési Stratégia 2007–2020*. EKFS. Fehér Könyv. Gazdasági és Közlekedési Minisztérium. Budapest, 2007. http://www.terport.hu/webfm_send/2707 Letöltés: 2017. 04. 07.
- [22] *Stratégia az intelligens közlekedési rendszerek és szolgáltatások hazai fejlesztéséhez*. Vitaanyag. KHVM, Budapest, 2009. január. http://www.its-hungary.hu/dokumentumok/04_itsstrategia_2009januar.pdf Letöltés: 2017. 04. 07.
- [23] *Nemzeti Közlekedési Infrastruktúra-fejlesztési Stratégia*. Nemzeti Fejlesztési Minisztérium. Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ, Budapest, 2014. augusztus. <http://www.kormany.hu/download/b/84/10000/Nemzeti%20K%C3%B6zleked%C3%A9si%20Infrastrukt%C3%BAra-fejleszt%C3%A9si%20Strat%C3%A9gia.pdf> Letöltés: 2017. 04. 07.
- [24] *Új Széchenyi Terv. A talpraállás, megújulás és felemelkedés fejlesztéspolitikai programja* (2011. január). Budapest, Magyarország Kormánya. http://old.polgariszemle.hu/app/data/Új_Szechenyi_Terv.pdf Letöltés: 2017. 04. 07.
- [25] *Szell Kálmán Terv. Összefogás az adósság ellen* (2010). Budapest, Magyarország Kormánya. <http://2010-2014.kormany.hu/download/4/d1/20000/Sz%C3%A9ll%20K%C3%A1lm%C3%A1n%20Terv.pdf> Letöltés: 2017. 03. 20.
- [26] *Nemzeti Közlekedési Stratégia NKS (Nemzeti közlekedési koncepció) Vitaanyag*. Közlekedésfejlesztési koordinációs központ, Budapest, 2013. október. 1–97. http://bte.hu/files/NKS_Nemzeti_Kozlekedesi_Koncepcio_36.pdf Letöltés: 2017.03.11.

- [27] *Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. Az Európai Unió alapjogi chartája.* https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/eu_citizenship/consolidated-treaties_hu.pdf#page=86 Letöltés: 2017. 01. 13.
- [28] *The Single European Act. Egységes európai okmány.* <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027> Letöltés: 2017. 04. 07.
- [29] *Common Transport Policy: Overview.* (Angol nyelven) http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/en/FTU_5.6.1.pdf Letöltés: 2017. 04. 07.
- [30] *Az Európai Unióról szóló Maastrichti Szerződés.* Maastricht, 1992. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0026> Letöltés: 2017. 03. 14.
- [31] Az európai parlament és a tanács 884/2004/EK határozata (2004. április 29.) a transzeurópai közlekedési hálózat fejlesztésére vonatkozó közösségi iránymutatásokról szóló 1692/96/EK határozat módosításáról. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja* 07/8. kötet, Brüsszel, 2004. április, 254–308. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004D0884&from=HU> Letöltés: 2017. 03. 14.
- [32] *White Paper European Transport Policy for 2010: time to decide. Az európai közlekedéspolitika fehér könyve 2010-ig: ideje dönteni.* (Angol nyelven) Brüsszel, 2001. 09. 12. https://ec.europa.eu/transport/sites/transport/files/themes/strategies/doc/2001_white_paper/lb_com_2001_0370_en.pdf Letöltés: 2017. 04. 10.
- [33] *Tartsuk mozgásban Európát: közlekedési politika a fenntartható mobilitás érdekében.* Brüsszel, 2006.
- [34] *Fehér Könyv. Útiterv az egységes európai közlekedési térség megvalósításához – Úton egy versenyképes és erőforráshatékony közlekedési rendszer felé.* Brüsszel, 2011. 03. 28. COM(2011) 144 végleges. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52011DC0144> Letöltés: 2017. 01. 14.
- [35] *Az EU közlekedéspolitikája.* https://europa.eu/european-union/topics/transport_hu, 1–4. Letöltés: 2017. 04. 04.
- [36] EUR-Lex. Hozzáférés az európai uniós joghoz. Közlekedési jogszabályok. <http://eur-lex.europa.eu/search.html?qid=1492682792589&text=%C3%9Ani%C3%B3s%20k%C3%B6zleked%C3%A9si%20jogszabalyok&scope=EURLEX&type=quick&lang=hu&page=1> Letöltés: 2017. 04. 13.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem kiadványa.

Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó • www.dialogcampus.hu • www.uni-nke.hu • 1083 Budapest, Ludovika tér 2.
• Telefon: 06 (30) 426 6116 • E-mail: kiado@uni-nke.hu • A kiadásért felel: Petró Ildikó ügyvezető • Kiadói szerkesztő:
Szarvas Melinda • Tördelőszerkesztő: Nász András

ISBN 978-615-5764-01-1 (PDF)
ISBN 978-615-5764-02-8 (EPUB)

A kiadvány
a KÖFOP-2.1.1-VEKOP-15-2016-00001 „A közszolgáltatás
komplex kompetencia, életpálya-program és oktatás technoló-
giai fejlesztése” című projekt keretében készült el és jelent meg.

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE